

Versie 1.0

Richtinggevend kader Soortenbeleid als onderdeel van het Omgevingsbeleid

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
2. Urgentie.....	7
3. Soortenbescherming: leefgebied op orde.....	10
4. Balans scheppen met faunabeheer.....	30
5. Exoten.....	57
6. Dierenopvang.....	62

Foto voorzijde: Bever als icoon voor het soortenbeleid én indicatorsoort voor het rivierengebied. Foto: Bas van Berkum

1. Inleiding

Zuid-Holland is veelzijdig: de combinatie van het kenmerkende kust-, veenweide- en rivierdeltalandschap met de tussenliggende verstedelijking en bedrijvigheid maakt onze provincie uniek. Het beschermen van de hier voorkomende natuur, in combinatie met alle andere belangen die spelen, is dan ook een vanzelfsprekende opgave waar de provincie een belangrijke rol heeft. Daar werken we dan ook hard aan. Kernwoorden daarbij zijn: evenwicht en balans. Tussen verschillende soorten én tussen alle andere belangen die spelen in een drukke provincie als Zuid-Holland. Want als de ene soort floreert, kan de ander daar juist last van hebben. Ook kan aanwezigheid van diersoorten op gespannen voet staan met belangen van de landbouw, openbare veiligheid, volksgezondheid. Ook wordt de Zuid-Hollandse natuur bedreigd door de vestiging van exoten. Dit maakt, mede gezien de hoge bevolkingsdichtheid en grote economische bedrijvigheid, dat de provincie natuurbescherming niet als een losstaande taak ziet maar deze taak wil uitvoeren in relatie tot de andere provinciale taken of maatschappelijke vraagstukken. Denk aan economie of veiligheid. Hierbij zoekt Zuid-Holland naar een gezonde balans die cruciaal is voor het slagen van het natuurbeleid én voor behoud van het draagvlak voor natuur vanuit de maatschappij. Daar werkt de provincie aan, zodat Zuid-Holland elke dag beter wordt.

Een gezonde, gebalanceerde en beleefbare natuur vormt een basis voor maatschappelijke en economische activiteiten in de provincie. Als het natuurlijk systeem op orde is schept dat ruimte voor een gezond woonklimaat en bedrijvigheid. Ook zorgt een natuurlijk systeem dat in balans is voor zo min mogelijk overlast of schade. Hierbij erkent Zuid-Holland dat het grootste deel van de provincie een kunstmatig (cultuur)landschap heeft waar niet alle natuurlijke processen doorgang kunnen vinden. Dit maakt dat de provincie, maar ook het Rijk, gemeenten en waterschappen, in samenwerking met diverse partijen binnen de provincie, voortdurend bij moeten sturen om te zorgen dat een juiste balans wordt bereikt en vervolgens ook behouden blijft. Deze juiste balans is nog niet bereikt en hier ligt nog een flinke taak. Zo ondervindt de provincie nu al knelpunten als gevolg van het niet op orde hebben van de natuurkwaliteit: zo gaat het slecht met de boerenlandvogels, ligt de bouw grotendeels stil, is het lastig om ontheffingen te krijgen voor grootschalige renovatieprojecten en neemt de faunaschade toe, inclusief de maatschappelijke discussies over faunabeheer.

Aanleiding en doel

Sinds 2017 zijn de provincies, door de invoering van de Wet natuurbescherming, verantwoordelijk voor het natuurbeleid. Het bestaande natuurbeleid voor soortenbescherming, fauna- en exotenbeheer is momenteel in grote lijnen beschreven in onder andere de Visie Rijke Groenblauwe Leefomgeving. Vanuit de praktijk komen er echter steeds meer signalen binnen dat er behoefte is aan een nadere concretisering van verschillende beleidskwesties op het vlak van biodiversiteit omdat het huidige beleid niet volledig is en soms ook verouderd. Daarnaast constateren we dat we de belangen van natuur in veel gevallen raken aan andere belangen die in de provincie spelen, zoals bouw, bedrijvigheid en veiligheid. Daarom is er behoefte ontstaan aan een meer integrale aanpak. Tot slot ontbreekt er provinciaal beleid inzake het dossier dierenopvang. Met dit kader zet de provincie een belangrijke stap in het uitwerken van het provinciale natuurbeleid voor de onderdelen soortenbescherming, faunabeheer, exoten en dierenopvang. De beleidsrichtingen uit dit richtinggevende kader worden gebruikt als basis om in 2022 het nieuwe soortenbeleid vorm te geven.

Met dit beleid wil Zuid-Holland het volgende bereiken:

- Invulling geven aan de ambitie om de natuur in Zuid-Holland niet alleen te beschermen maar ook te versterken. Hierbij wordt gestreefd naar een gezonde balans tussen beschermen, beheren, bestrijden van schade en beleven;
- Het bundelen én herijken van het bestaande beleid van Zuid-Holland om helderheid te geven aan iedereen die hiermee in aanraking komt. Met heldere afwegingskaders krijgt de wettelijke provinciale taak invulling.
- Het integreren van het beleid van soortenbescherming, faunabeheer en exoten tot één beleidskader om de samenhang te benadrukken.

Samenhang soortenbescherming, faunabeheer, exotenbestrijding en andere (provinciale) opgaven.

De onderwerpen binnen het soortenbeleid zijn met elkaar verweven en liggen in elkaars verlengde. Daarnaast is er vanuit deze onderwerpen een belangrijke verbinding met andere provinciale opgaven. Het is niet alleen noodzakelijk vanuit het oogpunt natuur dat er over deze onderwerpen keuzen worden gemaakt en kaders worden vastgesteld maar ook zeker in het kader van de andere (provinciale) opgaven, waaronder wonen, ruimtelijk ontwikkelingen, landbouw, vlieg- en verkeersveiligheid, waterbeheer, waterveiligheid en versterking van de biodiversiteit.

Uitvoering vergunningverlening en toezicht & handhaving Wet natuurbescherming

De uitvoerende taken van de Wet natuurbescherming zijn binnen provincie Zuid-Holland gemandateerd aan **Omgevingsdienst Haaglanden** en **Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid**. **Omgevingsdienst Haaglanden** verleent vergunningen en ontheffingen in het kader van Natura 2000, stikstof, soortenbescherming, houtopstanden en faunabeheer voor het gehele grondgebied van Zuid-Holland. **Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid** is verantwoordelijk voor het toezicht en (strafrechtelijke)handhaving in het kader van de Wet natuurbescherming op de onderwerpen Natura 2000, soortenbescherming, houtopstanden en faunabeheer (incl. stroperij en faunavervolging).

Maatschappelijke betrokkenheid

Bij het bepalen van relevante onderwerpen en beleidsopties in de totstandkoming van dit beleidskader zijn er afvaardigingen van diverse belanghebbende sectoren betrokken geweest. Hierbij is ervoor gekozen om multisectoraal het gesprek aan te gaan voor de verkenning van de onderwerpen en het ophalen van de input voor het opstellen van de mogelijke beleidsrichtingen om deze ook scherp te kunnen definiëren en is er in een later stadium een monosectorale reeks gesprekken gevoerd om de diverse beleidsrichtingen af te wegen en te toetsen op maatschappelijk draagvlak. Dit heeft het provinciaal bestuur geholpen om uiteindelijk een weloverwogen keuze te maken over de verschillende beleidskeuzen.

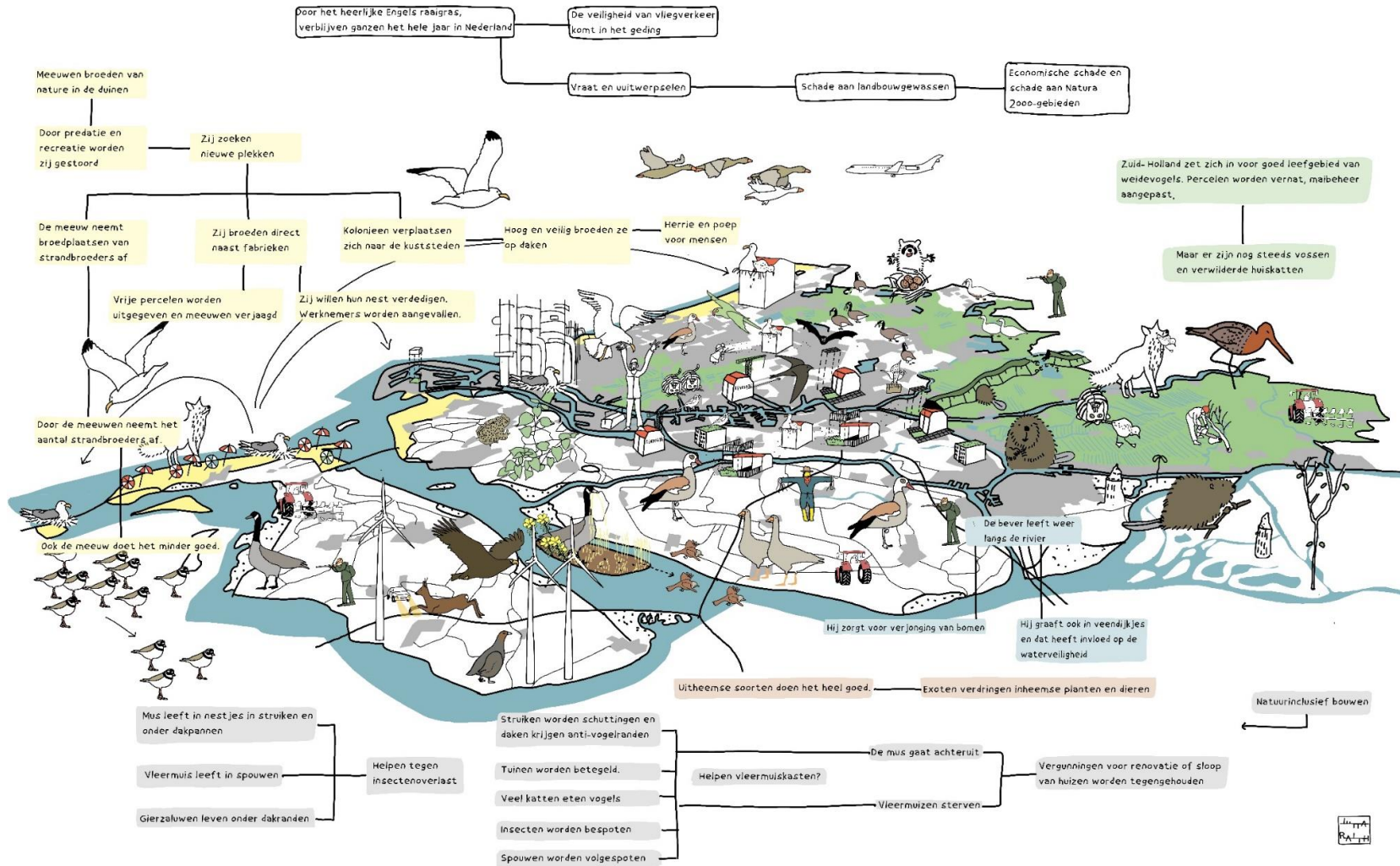
De volgende partijen zijn betrokken bij de totstandkoming van dit kader: omgevingsdiensten OZH en ODH, gemeenten, waterschappen, FBE, delegatie WBE's (incl. KNJV en NJOG), natuurorganisaties, landbouw (LTO, Boeren natuur), terreinbeherende organisaties, drinkwaterbedrijven, dierenopvangorganisaties, dierenrechtenorganisaties, woningbouwcorporaties, Bouwend Nederland, ecologische adviesbureaus, Port of Rotterdam, Rotterdam – The Hague Airport, Eneco en Bij12. Hierbij beseffen wij dat niet alle afzonderlijke partijen aan tafel hebben gezeten maar wij hebben gestreefd naar een goede vertegenwoordiging per sector.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de urgentie van dit beleid beschreven: dit beleid is immers geen nice-to-have. Hoofdstuk 3 behandelt de beleidskeuzen bij het onderwerp soortenbescherming. In hoofdstuk 4 komt het faunabeheer aan bod en in hoofdstuk 5 de omgang met exoten. In hoofdstuk 6 worden de beleidskeuzen met betrekking tot dierenopvang weergegeven.

SOORTENBESCHERMING, FAUNABEHEER EN EXOTEN IN ZUID-HOLLAND

2. Urgentie

Met dit kader vragen we u mee te denken over de stappen die Zuid-Holland zet op weg naar een natuurinclusieve samenleving in 2050. Dit is geen “nice-to-have”, dit is urgent. Het jaar 2050 klinkt ver weg, maar de manier waarop Zuid-Holland de komende jaren invulling geeft aan de al dan niet natuurinclusieve transitie en grote opgaven, gaat veel invloed hebben op het resultaat. Dit hoofdstuk brengt het onlosmakelijke verband tussen natuur, economie en maatschappij voor het voetlicht. Ook verduidelijkt dit hoofdstuk waarom het van cruciaal belang is dat we ons realiseren dat we nú de juiste keuzes moeten maken ten behoeve van de biodiversiteit om hiermee de weg naar een natuurinclusieve maatschappij en economie te effenen.

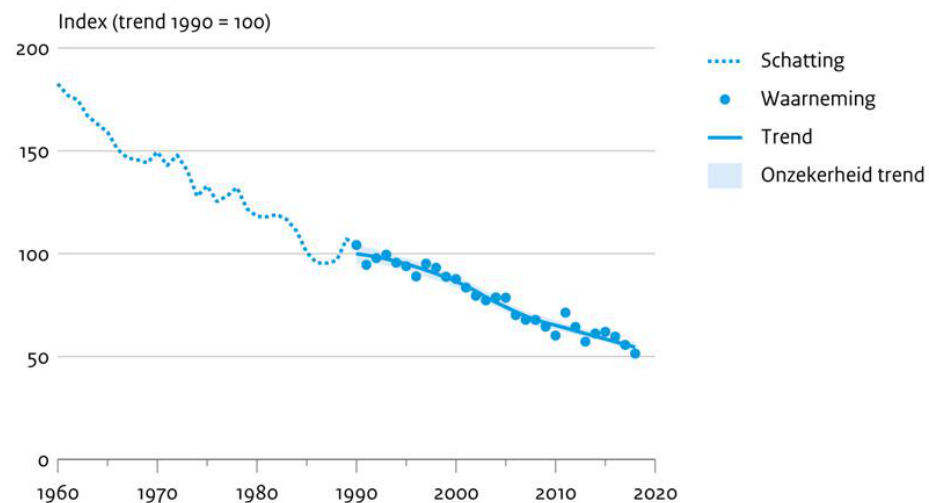
Provincie Zuid-Holland is met 3,7 miljoen inwoners één van de meest dichtstbevolkte provincies van Nederland en kent een unieke verscheidenheid aan industrie-, landbouw-, steden-, natuur- en cultuurlandschappen. In de provincie wordt het echter steeds duidelijker dat de huidige manier van wonen en werken ontoereikend is om aan de nieuwe uitdagingen het hoofd te bieden (bodemdaling, verzilting, verdroging, biodiversiteit) en om aan (inter)nationale afspraken te voldoen (natuur, stikstof, klimaat, fijnstof). Om de provincie aantrekkelijk en toekomstbestendig te houden heeft Zuid-Holland de ambitie om biodiversiteit als dwarsdoorsnijdend thema onderdeel van haar handelen te maken. Er ontstaat zo meer ruimte voor zowel flora en fauna als voor het oplossen van maatschappelijke problemen. Maar waarom is dit nu zo belangrijk om juist nu keuzes over te maken?

2.1. Biodiversiteit in Nederland heeft het zwaar.

De Zuid-Hollandse natuur is momenteel niet in balans. Zo zorgen klimaatverandering, stikstofdepositie, toegenomen of verdwenen predatie, nieuwe (intensieve) landbouwmethoden en ruimteclaims vanuit de havens en industrie ervoor dat ambities voor natuur en de bijbehorende natuurdoelen niet worden behaald. Met name op het platteland is een sterke daling zichtbaar van de biodiversiteit, zie Figuur 1. In stedelijk gebied lijkt de soortenrijkdom gelijk te blijven en in sommige gevallen licht toe te nemen doordat soorten hier meer divers leefgebied hebben. Maar ook hier zijn zorgen door nieuwe bouwmethoden, grootschalige renovatie en klimaatmaatregelen waardoor leefruimte verdwijnt, de groene ruimtes verstenen en exoten oprukken. Er ligt een grote opgave voor de provincie om hier aan te werken. Dit betekent niet dat Zuid-Holland afgelopen jaren geen resultaten heeft geboekt. Zo zijn soorten als de bever, otter, zeearend en zilverreiger aan een opmars begonnen in Zuid-Holland, neemt het draagvlak voor natuur de laatste jaren sterk toe en zien steeds meer mensen in dat het bereiken van een gezonde balans ook helpt om eventuele overlast te beperken.

Boerenlandvogels in Nederland

Bron: NEM (Sovon, CBS)

CBS/feb20
www.clo.nl/nh47911

Figuur 1 Boerenlandvogels in Nederland sinds 1960 (bron: NEM (Sovon, CBS))

alleen oplossingen voor de belemmeringen die ondervonden worden in de woningbouw. Het integraal meenemen van biodiversiteit levert ook veel op door de diensten die de natuur de mensheid levert, de zogenaamde ecosystemediensten. Denk hierbij aan de zuivering van lucht en water, een gezondere leefomgeving maar ook onze hoogwaterveiligheid. Zo waren de recente overstromingen in het zuiden minder dramatisch in Nederland vergeleken met onze buurlanden, mede door het ruimte geven aan de rivier en natuur in grote infrastructuurprojecten. Deze ecosystemediensten vormen de belangrijkste randvoorwaarde voor ons bestaan én onze economie.

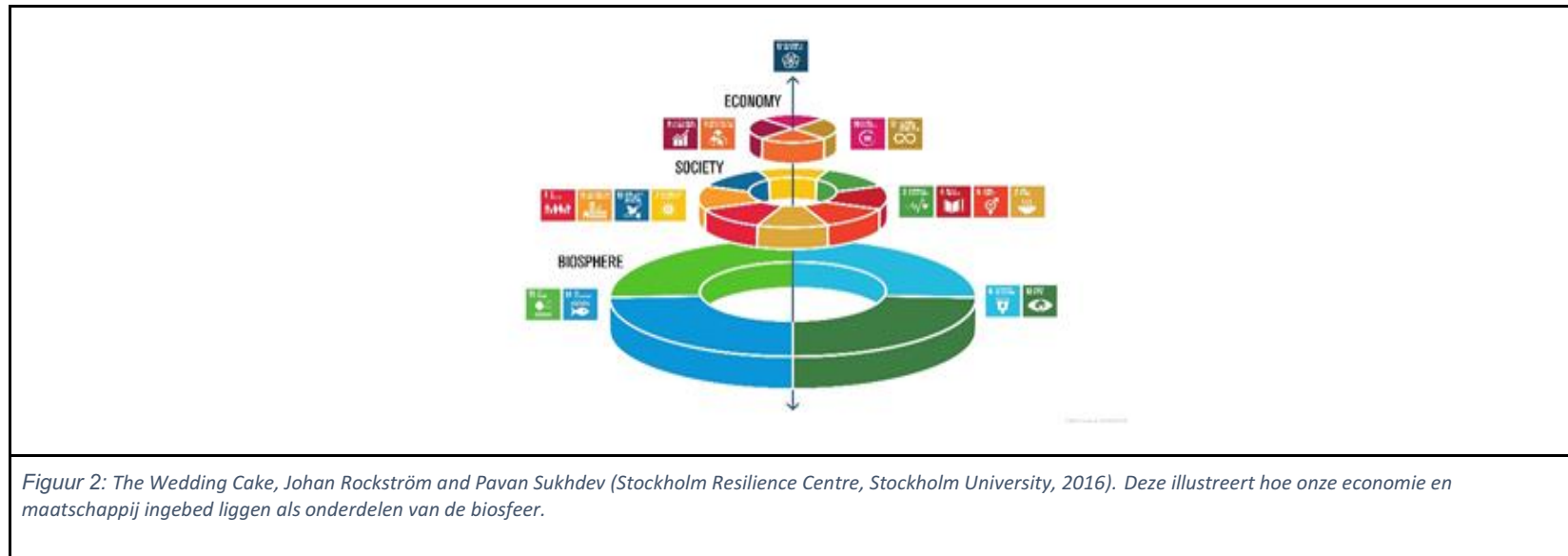
2.2. In de samenleving van de toekomst werken we met de natuur

Juist het drukke Zuid-Holland staat voor grote uitdagingen om de provincie leefbaar en aantrekkelijk te houden. Dit maakt een integrale benadering noodzakelijk waarbij biodiversiteit, economie en maatschappij niet los van elkaar moeten worden gezien. Zo is een sterke economie onderdeel van een gezonde maatschappij, terwijl een gezonde maatschappij onlosmakelijk onderdeel uitmaakt van het landschap en de bijbehorende biodiversiteit. We merken nu al de belemmeringen in economische groei en innovatie doordat de natuur niet in balans is. Zo staat het verlenen van vergunningen en ontheffingen onder druk. Dit leidt tot de vertraging in de bouw én renovatie van woningen. Dit kan in de toekomst voorkomen worden door in alle projecten van Zuid-Holland biodiversiteit als dwarsdoorsnijdend thema mee te nemen. Dit doet Zuid-Holland onder andere met de Agenda Natuurinclusief. Hierdoor kunnen belangen als economie en natuur elkaar versterken in plaats van elkaar tegen te werken. Dit biedt niet

2.3. Landschap op orde

Terug geredeneerd begint het dus bij het landschap: als de kwaliteit van ons landschap (biosfeer) op orde is, kunnen de maatschappij en economie floreren (Figuur 2). Dit maakt dat Zuid-Holland gaat werken aan een basiskwaliteit van de natuur die het fundament vormt voor natuurinclusieve landbouw en een gezonde circulaire economie. Het beschermen, behouden, beheren en stimuleren van biodiversiteit is daarmee meer dan alleen een wettelijke provinciale taak vanuit de Wet natuurbescherming: het is ook een maatschappelijke én economische taak die de provincie samen met haar partners heeft. Dit was ook een van de boodschappen uit de maatschappelijke consultatie: veel partijen maken zich zorgen om de achteruitgang en vragen de provincie om hier werk van te maken.

3. Soortenbescherming: leefgebied op orde

Zuid-Holland werkt aan het behouden, herstellen en versterken van de biodiversiteit in de provincie. Hiervoor werkt Zuid-Holland gebiedsgericht aan Natura2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland. Zowel binnen als buiten deze gebiedsgerichte aanpak is soortenbescherming een belangrijke taak: dit spoor richt zich niet alleen op de natuurwaarden in natuurgebieden maar ook buiten de natuurgebieden, zoals de boerenlandvogels en de stedelijke biodiversiteit. Binnen

soortenbescherming maken we onderscheid tussen actieve, passieve en proactieve soortenbescherming:

- Actieve soortenbescherming richt zich op (fysieke) maatregelen binnen én buiten het natuurnetwerk en de natuurgebieden. Het doel is om bij te dragen aan een gezonde populatie (de zogenaamde 'gunstige staat van instandhouding') van de hier voorkomende soorten en daarmee de achteruitgang van de biodiversiteit te keren. Het kan hierbij gaan om maatregelen die het leefgebied van bepaalde soorten verbeteren, zoals het vergroten van het aanbod aan verblijfsmogelijkheden van vleermuizen of het herstel van landschapselementen als cruciaal leefgebied van soorten van het boerenland.
- Passieve soortenbescherming richt zich op het verbieden van handelingen die de populatie van beschermde soorten kunnen aantasten, waarbij met ontheffingen uitzonderingen op deze handelingen kunnen worden mogelijk gemaakt.
- Proactieve soortenbescherming is een vorm van passieve soortenbescherming. Bij deze vorm worden voorafgaand aan een ontwikkeling, bijvoorbeeld de sloop van woningen, maatregelen getroffen ten gunste van een duurzame instandhouding van gebouwbewonende soorten als vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen. Vooraf worden de negatieve effecten geïnventariseerd en maatregelen genomen ten gunste van duurzame instandhouding van een populatie van die soorten. Door aan de voorkant in gesprek te gaan en leefgebied voor de beschermde soorten te borgen worden achteraf knelpunten voorkomen en kunnen tijd en kosten worden bespaard.

3.1. Kader en beleid

3.1.1. Wettelijk kader

De **Vogelrichtlijn** (1979) is een richtlijn van de Europese Unie met als doel de bescherming, het beheer en de regulering van de in de lidstaten voorkomende vogels te borgen. De Vogelrichtlijn verplicht lidstaten om de nodige maatregelen te nemen om de vogelpopulaties op een gezond niveau te houden of te brengen. Ook moeten de lidstaten maatregelen nemen om voor deze vogels voldoende leefgebied te bieden en te beschermen, in stand te houden of te herstellen.

De Europese **Habitatrichtlijn** (1992) is een richtlijn van de Europese Unie met als doel om bij te dragen aan de waarborging van de biologische diversiteit in de lidstaten door bescherming van habitattypen én habitatrichtlijnsoorten die van Europees belang zijn. Hierdoor bevat de habitatrichtlijn diverse bepalingen inzake

gebiedsbescherming én soortenbescherming. Lidstaten zijn verplicht om passende maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats én de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert.

De **Wet natuurbescherming** vormt de juridische basis voor het onderwerp soortenbescherming. Deze wet is op 1 januari 2017 in werking getreden en vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en Faunawet en de Boswet. Ook zijn de verplichtingen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn doorvertaald naar de Wet natuurbescherming. Doel van de Wet natuurbescherming is drieledig: bescherming van de biodiversiteit in Nederland, decentralisatie van verantwoordelijkheden en vereenvoudiging van regels. Hiervoor is de wet opgebouwd uit verschillende hoofdstukken, waarbij gesproken wordt over gebiedsbescherming (Natura2000-gebieden en Natuurnetwerk Nederland), soortenbescherming en de bescherming van houtopstanden. Door het van kracht worden van de Wet natuurbescherming zijn veel verantwoordelijkheden voor natuur bij de provincies belegd. De Wet natuurbescherming is opgenomen in de Omgevingswet. Deze zal naar verwachting op 1 juli 2022 in werking treden en daarmee de Wet natuurbescherming vervangen als juridische basis voor soortenbescherming.

3.1.2. Huidig beleid Zuid-Holland

In het **Natuurpact** hebben het Rijk en de provincies afspraken gemaakt over de ambities en financiering van het Nederlandse natuurbeleid tot 2027. In het Natuurpact is afgesproken dat de provincies blijven werken aan de bescherming van plant- en diersoorten binnen én buiten natuurgebieden. Dit kan worden ingevuld met “juridische maatregelen, maar ook met fysieke maatregelen die vestiging of uitbreiding van een soortenpopulatie stimuleren”. Hierbij wordt niet alleen verwezen naar de Vogel- en Habitatrichtlijn maar ook wordt gesteld dat de Rode Lijsten leidend zijn in de inspanningen betreffende soortenbescherming.

De **Omgevingsvisie Zuid-Holland** vloeit voort uit de Wet natuurbescherming: deze wet stelt dat iedere provincie een natuurvisie opstelt. Doel van de visie is om Zuid-Holland uit te laten groeien naar een groenblauwe leefomgeving die tot een van de rijkste van Europa behoort. De Visie is een kapstok voor ons provinciale handelen. Daarnaast bevat de Omgevingsvisie Zuid-Holland alle andere provinciale belangen en planvormen. Hiermee wordt voorgesorteerd op de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

In het **Omgevingsprogramma** staat beschreven welke maatregelen de provincie treft om de visie waar te maken. Het Omgevingsprogramma geeft bijvoorbeeld aan voor welke initiatieven subsidies worden verleend en aan welke provinciale wegen wordt gewerkt. Het Omgevingsprogramma is een overzicht van alle maatregelen inclusief de onderliggende activiteiten.

In de **Omgevingsverordening** staan de regels die nodig zijn voor het in stand houden van een goede omgevingskwaliteit en wordt beschreven wat wel en niet is toegestaan binnen de provinciegrenzen. Denk bijvoorbeeld aan regels in stiltegebieden of ter bescherming van cultureel erfgoed. Het merendeel van deze regels

betreffen instructieregels die voorschrijven hoe waterschappen en gemeenten bepaalde onderwerpen op moeten nemen in hun plannen. Daarnaast zijn er een aantal direct werkende regels waar burgers en bedrijven zich aan moeten houden. Al deze regels van de provincie over de fysieke leefomgeving zijn ondergebracht in de Omgevingsverordening.

3.2. Actieve soortenbescherming: noodzakelijke aanvulling op gebiedsbescherming

Zuid-Holland hanteert als uitgangspunt dat de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland, de uitvoering van de Natura2000-beheerplannen inclusief het behalen van de Natura2000-doelen, het Actieplan Boerenlandvogels én overige maatregelen vanuit actieve soortenbescherming moeten leiden tot het beschermen en verbeteren van de algehele Zuid-Hollandse biodiversiteit. Hierbij zorgt de provincie voor het nakomen van de landelijk of Europees gestelde doelen. Want natuur is niet iets dat zich exclusief afspeelt in de natuurgebieden. Actieve soortenbescherming vormt daarmee een noodzakelijke en wettelijk vastgelegde aanvulling op de gebiedsbescherming. Hierbij gaat het niet alleen om de inrichting en het treffen van maatregelen maar ook om het juiste beheer: dit kan het succes maken of breken. Maatregelen kunnen elkaar daarbij versterken: zo kunnen maatregelen die buiten natuurgebieden worden getroffen vanuit actieve soortenbescherming tegelijkertijd het leefgebied verbeteren van doelsoorten in Natura2000-gebieden. Een voorbeeld hiervan is de purperreiger die veelal buiten de natuurgebieden zoekt naar voedsel maar in de natuurgebieden broedt. Daarbij komen diverse soorten die beschermd zijn vanuit de wet ook vooral buiten natuurgebieden voor, zoals de heikikker, diverse vleermuizen en de rugstreeppad. Zuid-Holland werkt daarmee aan een goede basiskwaliteit natuur in heel de provincie.

3.2.1. Leefgebiedenbenadering met indicatorsoorten

Provincie Zuid-Holland heeft voor (actieve) soortenbescherming 40 indicatorsoorten aangewezen. Deze indicatorsoorten (zie Tabel 1) droegen voorheen de benaming 'icoonsoorten' en zijn zodanig gekozen dat zij een goede representatie vormen van de natuur van Zuid-Holland: als het *leefgebied van deze soorten* op orde is binnen de provincie, dan gaat het goed met de Zuid-Hollandse natuur. Naast de (inter)nationaal beschermde soorten zijn dit ook soorten die kenmerkend zijn voor Zuid-Holland en de kwaliteit van de Zuid-Hollandse biodiversiteit en als het goed gaat met die soort, dan weten we dat het goed gaat met de natuur (indicator). Het idee hierachter is dat als Zuid-Holland maatregelen uitvoert ten behoeve van het leefgebied van indicatorsoorten er veel meer soorten (de zogenaamde begeleidende soorten) meeprofiteren. Met andere woorden werkt Zuid-Holland hier aan de goede basiskwaliteit van de natuur binnen én buiten de natuurgebieden. Met indicatorsoorten richt de provincie Zuid-Holland zich op de natuur in het brede perspectief omdat indicatorsoorten niet strikt gebonden zijn aan het Natuurnetwerk Nederland of Natura2000-gebieden maar, zoals eerder al is geschetst, ook daarbuiten voorkomen.

Tabel 1: Zuid-Hollandse indicatorsoorten en hun leefgebied

Indicatorsoort	Omschrijving leefgebied
Egel	groene en bosverbindingen stad en achterland
Rosse vleermuis	oude bossen met voldoende oude bomen en grote waterpartijen
Meervleermuis	grote open wateren, weinig of geen verlichting, verbinding plassen en duingebied
Noordse woelmuis	rietmoeras in de delta en grote veenmoeras, verbindingen van belang
Konijn	indicatorsoort van alleen het duingebied (belangrijke beheerder)
Otter	helder visrijk water, voldoende dekking, robuuste verbindingen
Bever	indicatorsoort alleen van het rivierengebied
Gewone zeehond	visrijk Noordzee en delta, zandplaten, rust en ruimte
Bruinvis	visrijk Noordzee, rust en ruimte
Kleine zwaan	wintervogels, grasland en akkers, veenweide en delta, rust en ruimte
Purperreiger	veenmoeras, grote kolonies, rijke poldersloten in ruime omgeving
Roerdomp	veenmoeras, rust en ruimte, voldoende oud riet
Zeearend	robuuste natuur, rivieren en delta, rust en ruimte
Patrijs	akkervogel, kleinschalig, dekking, voldoende voedsel
Grutto	weidevogel, rust en ruimte, vochtig grasland, kleine moerasjes
Kluut	pioniersoort, kleine stukken, overal in de provincie
Grote stern	pioniersoort, in grote kolonies, eilanden, verbinding met de zee
Zwarte stern	brede sloten met vegetaties, oostelijke veenweide, veel insecten

Steenuil	boerderijstroken, kleine elementen
Nachtegaal	rijk duinstruweel en vochtige bossen langs de rivieren
Blauwborst	ruigte en riet, zowel droog als nat
Merel	indicatorsoort van het stedelijke groen
Huismus	bebouwing, nestgelegenheid, schuilbosjes, klein groen
Gierzwaluw	bebouwing, nestgelegenheid
Boomklever	oude bossen en voldoende oude loofbomen
Rugstreeppad	vochtige duinvalleien, kwelgebieden, pioniersituaties
Zandhagedis	zandige plekken, afwisselende duinvegetatie
Bittervoorn	heldere sloten met rijke waterplanten en helofieten
Zalm	grote rivieren, verbinding met de zee
Steur	grote rivieren, verbinding met de zee
Argusvlinder	bloemrijke bermen, veemweide en recreatiegebied
Heivlinder	bloemrijk en zandig duin
Zandhommel	Haringvliet, 95% van de populatie, bloemrijke delta
Weidehommel	bloemrijke tuinen, bermen, stad en achterland
Glassnijder	heldere sloten met rijke waterplanten en helofieten
Groene glazenmaker	heldere sloten met veel krabbenscheer, zoet veenweidegebied
(Spin) dotterbloem	natuurvriendelijke oevers, moerasstroken, rivierbossen met getij
Rietorchis (groep)	schraalland

Groenknolorchis	schraalland
Wilde Hyacint	stinzenplanten, landgoederen, binnenduïnbos

De middelen voor soortenbescherming zijn echter beperkt en de vraag ligt voor hoe Zuid-Holland hier verder vorm aan wil geven vanuit de gedachte dat het indicatorsoortenbeleid een wettelijke taak is die ook invulling of richting kan geven bij andere beleidsvelden waarvoor de provincie verantwoordelijk is zoals het bomen- en bosbeleid.

Beleidskeuze 3.1: Hoe gaat Provincie Zuid-Holland verder invulling geven aan het instrument indicatorsoorten?

<p>1. De provincie handelt communicatief: indicatorsoorten worden gebruikt voor de communicatie om uit te leggen waarom bepaalde ingrepen in de fysieke leefomgeving worden gedaan en als er incidenteel kansen zich voordoen worden deze benut indien er ook budget kan worden vrijgemaakt.</p>	<p>2. Als 1, waarbij Provincie Zuid-Holland ook de regie neemt en structureel kansen in de fysieke leefomgeving benut om het leefgebied van indicatorsoorten te verbeteren en de biodiversiteit te bevorderen en maakt hier middelen (zoals capaciteit, informatie en/of financiën) voor beschikbaar.</p>	<p>3. Als bij 2, waarbij de verbetering van het leefgebied van de indicatorsoorten waar mogelijk en zinvol integraal wordt meegenomen bij de projecten of relevante beleidsvelden van Provincie Zuid-Holland in de fysieke leefomgeving en maakt hier middelen (zoals capaciteit, informatie en/of financiën) voor beschikbaar.</p>
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Alleen door het integraal meenemen in projecten kan een serieuze slag gemaakt worden om de biodiversiteit binnen én buiten natuurgebieden te verbeteren en daarmee een goede basiskwaliteit van de natuur te bewerkstelligen in de provincie.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Door verbetering van de populaties habitat- en vogelrichtlijnsoorten kan het eenvoudiger worden om ontheffingen te krijgen in de toekomst bij werkzaamheden. Daarnaast zorgt voor het integraal meenemen van biodiversiteit dat er een betere balans komt en dat de overlast door plaagsoorten kan gaan afnemen.</p> <p><i>Financieel:</i> Afhankelijk van de uiteindelijke inzet is dit de beleidsrichting die de meeste financiële middelen nodig heeft. Het is aan Provinciale Staten hoeveel budget hiervoor beschikbaar wordt gesteld. Hierbij wordt de kanttekening geplaatst dat dit op de langere termijn ook veel geld kan uitsparen als de natuur op orde is. Ook zorgt een structurele beschikbaarheid van budget voor een meer duurzame werkwijze vanuit de provincie.</p> <p><i>Juridisch:</i> Soortenbescherming is een wettelijke taak die is vastgelegd in de Wet natuurbescherming.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> Woningbouw, gebiedsbescherming, economie en transport.</p>		

Beleidskeuze 3.2: Prioriteren tussen indicatorsoorten

1. Bij maatregelen in het kader van actieve soortenbescherming krijgen alle indicatorsoorten evenveel aandacht.	2. Bij maatregelen in het kader van actieve soortenbescherming krijgen alle indicatorsoorten evenveel aandacht. Omdat er vanuit Natura2000 en Natuurnetwerk Nederland al gewerkt wordt aan de verbetering van het leefgebied van indicatorsoorten die hier voorkomen, ligt de focus voor actieve soortenbescherming buiten natuurgebieden. Denk hierbij aan natuurinclusieve (land)bouw.	3. Als 2, waarbij binnen de indicatorsoorten de prioriteit ligt bij Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (VHR) buiten natuurgebieden aangevuld met de typische Zuid-Hollandse soorten zoals zandhommel of begeleidende soorten die typisch Zuid-Hollands zijn maar geen VHR-soort.
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Het gaat hier om maatregelen die het leefgebied van indicatorsoorten verbeteren. Er is al veel aandacht voor soorten binnen gebieden die vallen onder de bescherming van Natura2000 en NNN. Om de doelen te behalen is het veelal ook nodig om buiten deze gebieden maatregelen te treffen voor specifieke soorten. Geadviseerd wordt om hier extra aandacht voor te hebben vanuit actieve soortenbescherming. Dit betekent niet dat snel te realiseren kansen voor andere soorten niet gegrepen moeten worden.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Het verbeteren van de leefgebieden van de indicatorsoorten leidt tot een verbetering van de staat van instandhouding van specifieke soorten. Dit draagt bij aan een meer soepelere ontheffingverlening inzake beschermde soorten bij ruimtelijke ontwikkelingen.</p> <p><i>Financieel:</i> Effectievere besteding financiële middelen.</p> <p><i>Juridisch:</i> Het blijft een juridische taak om voor alle beschermde diersoorten te werken aan een gezonde populatie. Door het kiezen van deze beleidsrichting blijft deze verantwoordelijkheid in stand.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> Woningbouw, NNN, Natura 2000</p>		

3.2.2. Natuur van het bebouwd gebied

De provincie Zuid-Holland onderscheidt zich van andere provincies door het relatief grote oppervlak aan bebouwd gebied. Dit vormt voor veel beschermde dier- en plantensoorten, waaronder diverse Vogel- en Habitatrichtlijn-soorten (hierna VHR-soorten) een belangrijk leefgebied. Door de wijze waarop vroeger huizen zijn gebouwd zijn inmiddels verschillende soorten voor hun voortbestaan afhankelijk van het bebouwd gebied. Denk aan de huismus, gierzwaluw, diverse vleermuizen en steen- en kerkuilen. Maar ook soorten als visdief, scholekster en diverse soorten meeuwen komen hier steeds vaker voor omdat hun voormalige broedgebied minder geschikt is geworden door oa recreatie, uitgifte van terreinen en toegenomen predatie. Tegelijkertijd staan diverse soorten in het stedelijk gebied onder druk door

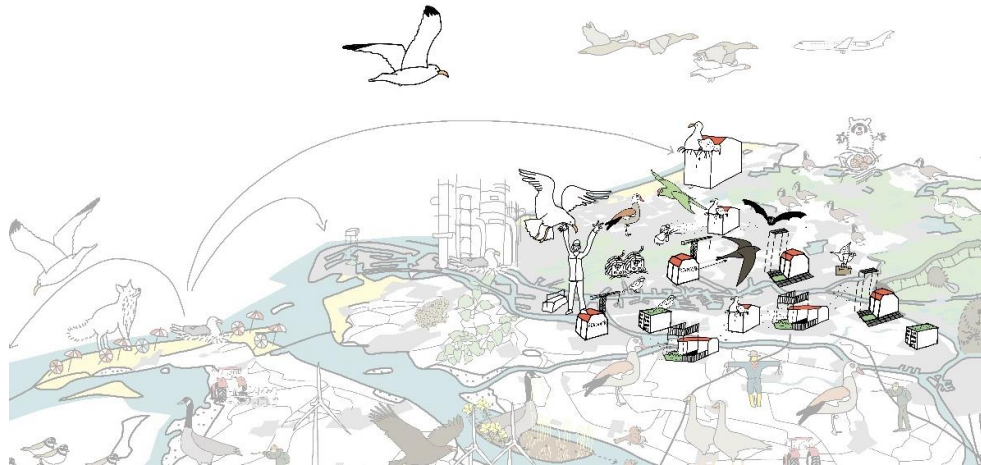
renovatie van gebouwen, nieuwe bouwstijlen, de energietransitie, verandering van groenbeheer/inrichting, versnippering van en slechte verbindingen met de Natura2000- en andere buitengebieden. Anderzijds hebben inwoners of werkenden soms last van soorten, denk aan geluidsoverlast of bijvoorbeeld veiligheid (zie Figuur 3). Zuid-Holland kan ervoor kiezen om het leefgebied van beschermde soorten in het stedelijk en semi-stedelijk gebied dan ook beter te beschermen en te versterken om daarmee te werken aan een gezonde populatie met inachtneming van de maatschappelijke en economische consequenties. Natuurinclusief bouwen kan hierbij een rol spelen. Hiermee wordt bedoeld dat bij ruimtelijke projecten de kansen voor het realiseren van verblijfplaatsen en leefgebied van VHR-soorten of indicatorsoorten worden meegenomen. Met deze maatregel wordt proactief gewerkt aan een verbetering van het leefgebied van deze soorten in met name het stedelijke gebied.

Beleidskeuze 3.3: natuur in de stad

<p>1. Provincie beschouwt natuur in de stad als een taak van de gemeenten en vervult hier alleen haar wettelijke taak voor VHR-soorten.</p>	<p>2. Als optie 1, aanvullend neemt provincie ook een actieve rol als facilitator en verbinder om het leefgebied van VHR-soorten en indicatorsoorten te versterken in het stedelijk gebied. PZH brengt samen met netwerkpartners in beeld waar potenties liggen voor deze soorten en ontwikkelt hiervoor een stimuleringsprogramma.</p>
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Het stedelijk gebied herbergt diverse kwetsbare VHR-soorten die onder andere door vermindering van groen, andere bouwstijlen en isolatie van woningen een steeds kleiner leefgebied krijgen. Daarmee verslechtert de staat van instandhouding van de beschermende soorten.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Doordat het leefgebied van kwetsbare soorten beperkt wordt, wordt het verlenen van ontheffingen voor o.a. renovaties steeds lastiger. Door bij nieuwbouw hier standaard rekening mee te houden blijft er voldoende leefgebied en levert dit in de toekomst efficiencywinst op.</p> <p><i>Financieel:</i> Afhankelijk van de omvang van het stimuleringsprogramma kan dit leiden tot hogere kosten.</p> <p><i>Juridisch:</i> Zuid-Holland is verantwoordelijk voor een goede staat van instandhouding van VHR-soorten. Met deze keuze wordt hier actief op ingezet.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> Woningbouw, groen in de stad, VTH Wet natuurbescherming</p>	

Beleidskeuze 3.4: natuurinclusief bouwen

1. Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (VHR)-soorten worden binnen natuurinclusief bouwen niet actief gestimuleerd en de provincie ziet hiervoor een maatschappelijke verantwoordelijkheid bij gemeenten en initiatiefnemers.	2. De provincie zorgt voor de borging van VHR-soorten en indicatorsoorten bij natuurinclusief bouwen in haar eigen projecten en probeert hier andere partijen mee te enthousiasmeren/voor te stimuleren.	3. Als 2, waarbij de provincie onderzoekt met welke instrumenten vorm kan worden gegeven aan actief stimuleren van VHR-soorten en de leefgebieden van indicatorsoorten bij natuurinclusief bouwen. De mogelijkheden komen als concreet voorstel terug bij Gedeputeerde Staten en/of Provinciale Staten.
Motivatie <i>Ecologisch:</i> Het stedelijk gebied herbergt diverse kwetsbare VHR-soorten die door andere bouwstijlen en isolatie van woningen een steeds beperkter leefgebied krijgen. <i>Maatschappelijk:</i> Doordat het leefgebied van kwetsbare soorten beperkt wordt, wordt het verlenen van ontheffingen voor o.a. renovaties steeds lastiger. Door bij nieuwbouw hier standaard rekening mee te houden blijft er voldoende leefgebied en kunnen ruimtelijke ontwikkelingen in de toekomst doorgang vinden. <i>Financieel:</i> Afhankelijk van de vorm van het stimuleringsprogramma kan dit in eerste instantie leiden tot hogere kosten. <i>Juridisch:</i> Zuid-Holland heeft een juridische taak voor de bescherming van VHR-soorten. <i>Verbinding met andere opgaven:</i> Woningbouw, groen in de stad, VTH Wet natuurbescherming		

Figuur 3: Natuur in de stad kent diverse kansen en knelpunten.

3.2.3. Natuur van de delta

De delta, met hierbij het rivierengebied en de Zuid-Hollandse eilanden, vormt een belangrijk ecologisch én landschappelijk gebied waarvan ook een belangrijk deel in de provincies Zeeland en Brabant ligt. Dit landschap is in de loop der eeuwen ontstaan door de estuariene dynamiek die typerend is voor delta's, door aanslibbing, inpoldering, dijkdoorbraken en herinpoldering. Door de aanleg van de deltawerken is deze dynamiek grotendeels verdwenen. Dit heeft grote gevolgen gehad voor de deltanatuur met positieve en minder positieve kanten. Zo komt aan de Zuid-Hollandse zijde van de Grevelingen bijvoorbeeld het grootste bosreservaat van de delta voor (Slikken van Flakkee) en tevens grote oppervlakten met vochtige duinvalleivegetatie. Tegelijkertijd neemt het leefgebied van pioniersoorten sterk af door het verdwijnen/ontbreken van de dynamiek. Dit heeft zowel betrekking op flora als fauna. Zo zorgt de ontzilting én de oprukkende successie ervoor dat pioniersplanten die kenmerkend zijn voor estuaria verdwijnen. Denk hierbij aan bijvoorbeeld zeekraal en zeevetmuur. Maar ook kustbroedvogels zijn veel broedgebied verloren of dreigen het te verliezen als er niet ingegrepen wordt. Zo zijn diverse kustbroedvogels afhankelijk van kale, veelal laaggelegen broedgebieden zonder verstoring en predatie. Denk hierbij aan visdief, grote stern maar ook meeuwen. Door toenemende recreatie en de verbindingen in de delta waar ook grondpredatoren van profiteren neemt het oppervlak van dergelijke gebieden sterk af. Anderzijds zijn er ook grote successen te benoemen, zoals de terugkeer van de zeearend, lepelaar, zilverreiger en de bever.

Ook binnendijks zijn er diverse veranderingen opgetreden. Zo heeft o.a. de intensivering van de landbouw, de toepassing van andere gewassen, het verdwijnen van landschapselementen en de toename van predatie ertoe geleid dat de boerenlandvogels meer onder druk zijn komen te staan. In het Buitenland van Rhon wordt nu hard gewerkt aan natuurinclusieve landbouw om deze ecologische waarde te stimuleren. Ook dijken zijn in dit gebied belangrijke biodiversiteitshotspots: zo zijn extensief begraasde dijken momenteel belangrijke hotspots voor bedreigde solitaire bijen en zweefvliegen. Tegelijkertijd zijn er zorgen of deze dijken ook voor de toekomst veiliggesteld zijn voor deze kwetsbare groep.

3.2.4. Natuur van het veenweidegebied

Provincie Zuid-Holland heeft historische veenweidegebieden met rijke plassen en een scala aan typerende soorten. Deze veengebieden zijn ontstaan uit een opstapeling van mos- en plantenresten in zuurstofarme omstandigheden, bijvoorbeeld onder water, meestal op een ondergrond van klei. Door eeuwenlange cultivering is het veenweidegebied nu een cultuurhistorische parel met lange kavels, sloten, kades, boezemwateren en plassen. Tegelijkertijd heeft deze cultivering met het toenemende intensieve beheer ook geleid tot oxidatie en inklinking van het veen, waardoor het gebied steeds lager komt te liggen. De weidevogels van het veenweidegebied zijn het meest bekend: Zuid-Holland werkt hard aan het broedsucces van deze iconische soorten, waaronder door uitvoering van het Actieplan Boerenlandvogels. Maar ook bijzondere soorten als de otter en bever zijn in opkomst. De bever is al terug en de populatie otters verspreidt zich langzaam over het veenweidegebied. De bever is hierbij wel een soort met twee zijden: enerzijds is de soort erg gewenst voor de verjonging van o.a. grienden, anderzijds is de soort ook een risico voor de waterveiligheid omdat bevers in de dijken kunnen graven. De otter is daarbij niet alleen ecologisch een bijzondere soort maar helpt ook om de populatie van de schadelijke Amerikaanse rivierkreeft in te dammen. Minder bekend zijn soorten als de purperreiger, ringslang en de heikikker die zowel binnen als buiten de natuurgebieden in het veenweidegebied voorkomen. Maar ook kleine zoogdieren zoals de marterachtigen hebben geprofiteerd van de kleinschalige landschapselementen. Aandachtspunt blijft wel om deze elementen te koesteren, te behouden en uit te breiden.

3.2.5. Natuur van de duinen

Langs de gehele Zuid-Hollandse kust is een uniek landschap van duinen, strand, zee, strandwallen en zandvlakten. Het is een uniek landschap dat ruim 5000 jaar geleden is ontstaan door de stijging van de zeespiegel en de daarbij horende menselijke ingrepen zoals de aanleg van de Brouwersdam, zandsuppleties en de inplant van duingebieden. Het gebied omvat waardevolle natuurgebieden, dorpen, bollenvelden, landgoederen, steden en historische gebouwen. Ook hier zijn afgelopen decennia grote veranderingen opgetreden. Zo heeft de toename van stikstof geleid tot afname van de dynamiek door vergrassing van de duinen. Dit versnelt de successie van de vegetatie in de duinen waardoor de meer zeldzame flora verdwijnt, zoals de vochtige duinvalleivegetaties. Ook heeft de komst van de vos ertoe geleid dat de meeuwen die van oorsprong hier broedden naar de daken van de steden zijn trokken en heeft de ziekte myxomatose geleid tot grootschalige sterfte van konijnen met versterkte successie tot gevolg. Tegelijkertijd blijven de duinen van groot belang voor diverse beschermde flora en fauna, zoals de zandhagedis, de rugstreeppad, vleermuizen die in de bunkers verblijven en voor broedende kustbroedvogels, bijvoorbeeld in de Kwade Hoek.

3.2.6. Verbindingen tussen deze regio's

Deze regio's staan niet los van elkaar en zeker aan de randen kan er veel overlap zijn waar de biodiversiteit sterk van profiteert. Daarbij is het Natuurnetwerk Nederland regio-overstijgend en verbindt diverse gebieden aan elkaar. Andere regio-overstijgende verbindingen zijn de bermen van de Rijks- en provinciale wegen. Deze bermen kunnen een bijdrage leveren in leefgebied van zeldzame planten, insecten en kleine zoogdieren. Zuid-Holland beheert daarom haar bermen ecologisch en zoekt naar kansen om deze bermen nog beter in te richten. Tegelijkertijd kunnen Rijks- en provinciale wegen ook een barrière vormen voor (zoog)dieren. Zo is de otter in de jaren '90 mede door het wegverkeer in Nederland uitgestorven maar inmiddels weer succesvol geïntroduceerd. Maar andersom kan het oversteken van wild ook zorgen voor verkeersonveilige situaties.

Beleidskeuze 3.5: Faunavoorzieningen bij provinciale infrastructuur

1. Provincie Zuid-Holland werkt alleen actief aan faunavoorzieningen in gebieden waar het Natuurnetwerk Nederland provinciale infrastructuur kruist	2. Provincie Zuid-Holland werkt ook aan de passeerbaarheid van fauna waar geen Natuurnetwerk Nederland ligt maar waar wel een faunapassage gewenst is vanuit natuur of veiligheid
Motivatie <i>Ecologisch:</i> Door (natuur)gebieden met elkaar te verbinden verbetert de robuustheid en uitwisseling van populaties. <i>Maatschappelijk:</i> Aanrijdingen kunnen het gevaarlijk maken op de weg. De aanleg van faunapassages verbetert de verkeersveiligheid. <i>Financieel:</i> Faunapassages kunnen vrij prijzig zijn en dienen ook onderhouden te worden. Dit betekent dat infrastructuurprojecten duurder worden als hier een passage gewenst is vanuit natuur of veiligheid. <i>Juridisch:</i> Vanuit de zorgplicht kan een overheid gedwongen worden om bepaalde passages te realiseren vanuit o.a. soortenbescherming, ook als er geen natuurgebieden nabij zijn. <i>Verbinding met andere opgaven:</i> Wegen, NNN, Natura 2000, faunabeheer	

3.2.7. Insecten

De achteruitgang van insecten is net als in heel Nederland een belangrijk aandachtspunt voor Zuid-Holland. De aanwezigheid van insecten is immers een graadmeter voor de biodiversiteit. De provincie probeert deze achteruitgang tegen te gaan met diverse projecten om de insectenstand te stimuleren, zoals via de Groene Cirkel Bijenlandschappen waar Omgevingsdienst West-Holland in opdracht van de provincie aan werkt, en extra investeringen in de kwaliteit van de wegbermen zoals recent bij de brede berm van de N210 is gedaan. Daarnaast werkt de provincie aan het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw, voor zover mogelijk. De ambitie is om het landschap zo biodivers mogelijk in te richten en te beheren.

3.2.8. Grote ruimtelijke projecten en energietransitie

Komende jaren gaat het landschap in Zuid-Holland veranderen door grote ruimtelijke projecten en de energietransitie. Dit kan een grote impact hebben op het landschap en daarmee op de natuur van Zuid-Holland. De projecten die hiervoor worden gerealiseerd worden getoetst op de Wet natuurbescherming. Tegelijkertijd kan Zuid-Holland stimuleren / het als een randvoorwaarde stellen dat deze projecten ook een extra bijdrage moeten leveren aan de biodiversiteit.

Beleidskeuze 3.6: biodiversiteit bij grote ruimtelijke projecten en energietransitie

1. Provincie Zuid-Holland handhaaft de huidige manier van werken, waarbij de verantwoordelijkheid bij ontwikkelaar ligt en projecten alleen getoetst worden aan de Wet natuurbescherming en het ruimtelijk beleid.	2. Provincie Zuid-Holland stimuleert biodiversiteit bij de ruimtelijke projecten en in de nabijheid hiervan.	3. Zoals 2 en onderzoekt in hoeverre dit als randvoorwaarde gesteld kan worden bij nieuwe projecten en deze randvoorwaarde kan worden meegenomen in het ruimtelijk beleid.
Motivatie <i>Ecologisch:</i> Door kleine aanpassingen kan al een grote ecologische winst geboekt worden. Hierbij is het van belang om zowel naar de inrichting als het beheer te kijken. <i>Maatschappelijk:</i> Veranderingen in het landschap worden niet door iedereen gewaardeerd. Het kan daarom helpen extra draagvlak te genereren door hier natuurmaatregelen toe te passen. Bij de maatschappelijke consultatie is hier met name gericht op projecten in het kader van de energietransitie. Omdat er bij grote ruimtelijke projecten ook winst valt te behalen is dit alsnog toegevoegd bij deze beleidskeuze. <i>Financieel:</i> Geen noemenswaardige kosten voor PZH. <i>Juridisch:</i> Eventuele randvoorwaarden wordt vastgelegd in de omgevingsverordening indien nodig. <i>Verbinding met andere opgaven:</i> Energietransitie, klimaat.		

3.2.9. Herintroductie diersoorten

Door verschillende oorzaken kan het voorkomen dat beschermde diersoorten verdwijnen uit de Zuid-Hollandse natuur of dat een populatie dieren zodanig is teruggelopen dat de genetische diversiteit onder druk staat. De provincie kan ervoor kiezen om (her)introductie van deze soorten te faciliteren.

Beleidskeuze 3.7: (her)introductie inheemse faunasoorten binnen Zuid-Holland

1. Provincie Zuid-Holland werkt niet mee aan de (her)introductie van inheemse faunasoorten in provincie Zuid-Holland.	2. Provincie Zuid-Holland faciliteert de (her)introductie van soorten alleen als dit vanuit het versterken/behouden van een genetische gezonde populatie noodzakelijk is of een lokaal uitgestorven soort niet op eigen kracht kan terugkeren. Randvoorwaarde is dat het leefgebied op orde is. Vooraf worden afspraken gemaakt over beheer van de soort indien dit vanuit andere belangen noodzakelijk kan zijn.
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Het kan soms nodig zijn de populatie genetisch te versterken. Wel moet kritisch worden gekeken naar de genoemde criteria.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Binnen de maatschappij verschillen de meningen over herintroducties. Mits goed onderbouwd is er meestal draagvlak voor.</p> <p><i>Financieel:</i> In principe draagt Zuid-Holland niet financieel bij aan de (her)introductie.</p> <p><i>Juridisch:</i> Er zijn strenge eisen verbonden aan het herintroduceren van dieren, waaronder het op orde hebben van het leefgebied.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> Natura 2000, NNN, faunabeheer</p>	

3.2.10. Natuur en cultuurhistorisch erfgoed

Provincie Zuid-Holland kent een rijke geschiedenis. Deze geschiedenis is nog steeds op diverse plaatsen zichtbaar door het cultuurhistorisch erfgoed. Dit omvat enerzijds gebouwd cultureel erfgoed, zoals molens (incl molenbiotoop), de talloze monumentale panden in de oude binnensteden, bunkers en landgoederen, maar ook ongebouwd cultureel erfgoed, zoals trekvaarten, boezemkanalen, havengebieden en dijken. Vaak heeft dit erfgoed niet alleen een hoge cultuurhistorische waarde maar heeft dit ook een hoge waarde voor de biodiversiteit. Denk hierbij aan vleermuizen die overwinteren in bunkers, boomklevers die profiteren van de oude parken / landgoederen en diverse flora en fauna die profiteren van de groenblauwe verbindingen als trekvaarten. De provincie wil de ecologische waarden van de historische landgoederen integraal mee (laten) wegen in ruimtelijke ordenings- en ontwikkelingsprocessen ter verbetering van de fysieke leefomgeving. Zo heeft Zuid-Holland een zogeheten 'landgoed- en kasteelbiotoop' ingesteld voor een bredere ruimtelijke bescherming.

3.3. Passieve soortenbescherming: betere bescherming, snellere procedures

3.3.1. Beschermen via ontheffingen

De provincie beschermt soorten bij ruimtelijke ontwikkelingen door het in mandaat verstrekken van ontheffingen door omgevingsdienst Haaglanden en middels toezicht en handhaving wat in mandaat wordt uitgevoerd door Omgevingsdienst Zuid-Holland ZUId. Voor elk ruimtelijk plan moet een ontwikkelaar afzonderlijk een

onthefing aanvragen als hier handelingen plaats gaan vinden die beschermde soorten kunnen treffen. Het primaire doel hiervan is om het voortbestaan van de soortenpopulaties te borgen. Om te weten voor welke soorten een ontheffing nodig is, moet eerst ecologisch onderzoek plaatsvinden.

Een ontheffing kan uitsluitend worden verleend indien er is voldaan aan drie criteria die in de Wet natuurbescherming worden genoemd:

- Voor alle beschermde soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd moet worden aangetoond, dat er voor de geplande handeling geen andere bevredigende oplossing is die minder schade oplevert voor de betreffende soort(en).
- De ingreep kan alleen plaatsvinden als er tegenover de afwijking van het verbod een in de wet genoemd belang staat. De wet geeft voor de verschillende beschermingsregimes aan wat die belangen zijn zoals belangrijke schade, volksgezondheid, openbare veiligheid of algemeen belang.
- De ingreep mag geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van de soort.

Deze aanpak sluit niet goed aan bij de maatschappelijke behoefte: zo kost het aanvragen van een ontheffing veel tijd en geld van zowel overheid als aanvragers en is de effectiviteit op het gebied van soortenbescherming soms beperkt. Daarnaast is er een grote blinde vlek ten aanzien van (niet-)meldingsplichtige activiteiten en activiteiten van particulieren: naar verwachting krijgt de provincie van slechts een paar procent van ontheffingsplichtige activiteiten een ontheffingsaanvraag binnen. Het wettelijk kader is strikt en leidt in sommige gevallen tot het illegaal uitvoeren van projecten, temeer omdat er onvoldoende capaciteit beschikbaar is voor handhaving om alles te controleren en de aanvraagkosten voor de particulier lang niet altijd in verhouding staan tot de kosten van de maatregel. Het kan lonen om te onderzoeken in hoeverre de ontheffingverlening zodanig is aan te passen dat de onderzoekslast lager wordt maar tevens meer wordt geïnvesteerd in het leefgebied van beschermde soorten.

Beleidskeuze 3.8: Ontheffingverlening Zuid-Holland

1. Provincie Zuid-Holland zet de bestaande werkwijze met betrekking tot het verstrekken van ontheffingen voort.	2. Als 1, waarbij Provincie Zuid-Holland per soort onderzoekt in hoeverre het juridisch mogelijk is om voor algemeen voorkomende soorten de onderzoeksinspanning voor de aanvraag voor een ontheffingen te verlagen indien deze soorten ruim binnen het leefgebied vanuit het project worden gecompenseerd. Als dit mogelijk is wordt dit binnen Zuid-Holland geïmplementeerd.
---	--

Motivatie

Ecologisch: Het verlenen van ontheffingen op basis van soortenbescherming draagt bij aan het beperken van negatieve effecten vanuit bijvoorbeeld een ruimtelijke ontwikkeling. Met de werkwijzen genoemd onder keuze 2 wordt er naast het beperken ook gewerkt aan het verbeteren van het leefgebied.

Maatschappelijk: Versnelling van de ontheffingverlening inzake ruimtelijke ontwikkelingen én het behouden van maatschappelijk draagvlak voor de bescherming van soorten

Financieel: NVT

Juridisch: Er moet juridisch inzichtelijk worden gemaakt voor welke soorten dit mogelijk is en onder welke voorwaarden.

Verbinding met andere opgaven: Woningbouw, groen in de stad, ruimtelijke ontwikkelingen, beheer en onderhoud

Voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor ontheffing worden meestal legeskosten in rekening gebracht, dit zijn de kosten voor het behandelen van de aanvraag, ongeacht het resultaat. Deze kosten worden jaarlijks opnieuw vastgesteld en zijn te vinden in de legesverordening. De hoogte van de leges kan worden gekoppeld aan de mate waarin extra beschermende maatregelen worden getroffen.

Beleidskeuze 3.9: sturen op maatregelen via leges

1. Provincie Zuid-Holland laat leges per ontheffing gelijk.	2. Provincie Zuid-Holland onderzoekt de mogelijkheid om korting op leges te geven bij duidelijk bovenwettelijke maatregelen die bijdragen aan de biodiversiteit welke zich richt op het leefgebied van indicatorsoorten en beschermde soorten bij ruimtelijke ontwikkelingen en waarbij geen provinciale middelen zijn ingezet om dit te bewerkstelligen. Als dit mogelijk is, wordt een voorstel hiervoor voorgelegd aan Gedeputeerde Staten en/of Provinciale Staten.
Motivatie <i>Ecologisch:</i> Keuze 2 geeft een extra stimulans voor het leefgebied van beschermde soorten. <i>Maatschappelijk:</i> Provincie Zuid-Holland toont met keuze 2 waardering voor maatschappelijke inzet biodiversiteit. <i>Financieel:</i> Minder inkomsten vanuit leges. <i>Juridisch:</i> De wijze waarop hier invulling aan kan worden gegeven wordt nader uitgewerkt om juridisch houdbaar te zijn. <i>Verbinding met andere opgaven:</i> Woningbouw, groen in de stad, ruimtelijke ontwikkelingen	

3.3.2. Kleine marterachtigen

Provincie Zuid-Holland heeft kleine marterachtigen, zoals wezel, hermelijn en bunzing, op de vrijstellingslijst staan van de provincie. Deze vrijstelling betreft:

- de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting;
- de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- bestendig gebruik.

Dit betekent niet dat kleine marterachtigen vogelvrij zijn en gedood mogen worden, maar dat bij bovengenoemde activiteiten het niet verplicht is aan te tonen dat deze activiteiten niet het leefgebied van deze soorten zodanig raakt dat het voortbestaan van de populatie in gedrang komt. De zorgplicht blijft gelden voor deze diersoorten.

Landelijk lopen de populaties kleine marterachtigen terug. De oorzaak van de achteruitgang is met name de afname van de kleinschaligheid en diversiteit van het (agrarisch) cultuurlandschap. Ook vallen er onder deze kleine marterachtigen veel verkeersslachtoffers. Het is een optie om de kleine marterachtigen van de vrijstellingslijst van de provincie te halen.

Beleidskeuze 3.10: Vrijstelling kleine marterachtigen bij ruimtelijke ontwikkeling

<p>1. Kleine marterachtigen blijven op de vrijstellingslijst, maar provincie onderzoekt welke mogelijkheden er zijn om het leefgebied van deze soorten actief te bevorderen om de populatie kleine marterachtigen hiermee gezond te houden en werkt met de uitkomsten gericht aan de verbetering van het leefgebied, zowel in de communicatie als concrete projecten in de fysieke leefomgeving.</p>	<p>2. Provincie onderzoekt onder welke voorwaarden het mogelijk is om deze soorten van de vrijstellingslijst te verwijderen waarbij een goede staat van instandhouding gewaarborgd wordt maar de onderzoekslast voor initiatiefnemers in verhouding blijft.</p>
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> De achteruitgang ligt bij de afname van de kleinschaligheid van het landschap. Er is meer winst te behalen voor kleine marterachtigen (en daarmee andere flora- en faunasoorten) om hier extra inspanning voor te plegen.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> De kleine marterachtigen leven een groot deel van het jaar solitair en bestrijken een relatief groot leefgebied. Van een vaste verblijfplaats is maar zelden sprake. De dieren zijn zeer mobiel en leiden soms zelfs een zwervend bestaan. Zo varieert het leefgebied van een wezel tussen 1 tot 10 hectare, bestrijkt het leefgebied van hermelijn enkele tientallen hectares en kan het leefgebied van een bunzing oplopen tot zelfs duizend hectare. De levenswijze van deze soorten maakt onderzoek complex en er is niet of nauwelijks aan te geven hoe de soorten gebruikmaken van een bepaald perceel waar bijvoorbeeld een herbestemming plaatsvindt. Het niet-verlenen van een vrijstelling ten aanzien van bunzing, wezel en hermelijn kan daarmee leiden tot onevenredige onderzoeksinspanningen, vertraging en administratieve lasten voor een initiatiefnemer (denk aan woningbouwcorporaties, gemeente, waterschappen, wegbeheerders en particulieren) die niet direct ten bate komen van kleine marterachtigen.</p> <p><i>Financieel:</i> Investering in (onderzoek naar) verbetering leefgebied marterachtigen.</p> <p><i>Juridisch:</i> Zuid-Holland is verantwoordelijk voor een gunstige staat van instandhouding van de kleine marterachtigen.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> Woningbouw, beheer en onderhoud (water)wegen.</p>	

3.3.3. Jaarrond beschermde nesten van vogels

Een aantal vogelsoorten keert jaarlijks terug naar een vaste nestlocatie. Het gaat dan vaak om roofvogels, koloniebroedende vogels maar ook om soorten als huismus. Zuid-Holland kan ervoor kiezen om meer in te spelen op de situatie in de provincie door de landelijke lijst voor het jaarrond beschermen van nesten uit te

breiden met soorten die kwetsbaar zijn in Zuid-Holland (zoals huiszwaluw). Dit biedt tevens de mogelijkheid om vogelsoorten waar het relatief goed mee gaat (zoals buizerd) van deze lijst te verwijderen, al dan niet in specifieke gebieden zoals weidevogelkerngebieden.

Beleidskeuze 3.11: Jaarrond beschermde nesten: landelijke lijst opnemen in beleid of een provinciale lijst opstellen?

1. Provincie Zuid-Holland houdt de landelijke lijst van jaarrond te beschermen nesten aan.	2. Provincie voegt soorten die kwetsbaar zijn in Zuid-Holland toe aan de lijst en verwijdert soorten van de lijst die zich in een goede staat van instandhouding bevinden.
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Met sommige soorten waarvan de nesten jaarrond beschermd worden gaat het relatief goed terwijl andere soorten juist meer bescherming nodig hebben. Deze beleidsrichting helpt om hier een betere balans in te krijgen.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> nvt</p> <p><i>Financieel:</i> nvt</p> <p><i>Juridisch:</i> Er moeten duidelijke regels komen wanneer een soort al dan niet op de lijst komt met jaarrond beschermde nesten: Zuid-Holland blijft verantwoordelijk voor een goede staat van instandhouding van deze soorten.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> Beheer & onderhoud, ruimtelijke ontwikkelingen, woningbouw</p>	

3.3.4. Soortenmanagementplannen

Een alternatieve vorm van ontheffing kan verkregen worden met een soortenmanagementplan (SMP). Dit is een vorm van proactieve soortenbescherming waarbij gebiedsgericht wordt gekeken waar soorten voorkomen en hoe hier schade aan de populatie geminimaliseerd kan worden én hoe de (lokale) populatie kan worden versterkt. Met deze gebiedsbrede aanpak heeft een SMP als voordeel dat het een structurele borging en vooruitgang van beschermde dieren oplevert. Bovendien is het efficiënter in planvorming, vergunning, handhaving en monitoring. Daarbij hoeft de provincie niet elk individueel plan te beoordelen.

Een SMP wordt opgesteld door een gemeente of woningbouwcorporatie. Bij goedkeuring kan de provincie een gebiedsgerichte ontheffing verlenen aan de gemeente. Deze ontheffing is dan voor langere tijd geldig.

Beleidskeuze 3.12: In hoeverre wil de provincie soortenmanagementplannen actief ondersteunen?

1. Provincie Zuid-Holland maakt SMP mogelijk door het uitspreken van de ambitie om met SMP te willen werken en het verlenen van goedkeuring aan SMP.	2. Als 1, waarbij Provincie Zuid-Holland een actieve rol neemt in het verzamelen en ontsluiten van data en ondersteuning biedt aan gemeenten inzake het opstellen van een SMP.	3. Als 2, waarbij Provincie Zuid-Holland initiatiefnemers ondersteunt bij het opzetten van SMP door het verschaffen van informatie en subsidie.
--	--	---

Motivatie

Ecologisch: Door te werken met een SMP kunnen maatregelen meer gebiedsgericht worden ingezet op verbetering van het leefgebied van beschermde fauna waarmee deze soorten optimaal beschermd worden.

Maatschappelijk: Voor het creëren van balans tussen soortenbescherming én de woningbouwopgave lijkt ondersteuning van de provincie noodzakelijk. Dit leidt tot een versnelling van de ontheffingverlening bij ruimtelijke ontwikkelingen (waaronder renovatiewerkzaamheden) en behoud van draagvlak voor soortenbescherming.

Financieel: De financiële gevolgen hangen af van de mate waarin Zuid-Holland hier ondersteuning gaat bieden.

Juridisch: Zuid-Holland is juridisch verantwoordelijk voor zowel de woningbouwopgave als de staat van instandhouding van beschermde soorten. Met extra inzet op het instrument SMP zorgt Zuid-Holland dat beide belangen optimaal gediend worden.

Verbinding met andere opgaven: Woningbouw, natuur in de stad VTH Wet natuurbescherming.

4. Balans scheppen met faunabeheer

4.1. Waarom faunabeheer?

De provincie Zuid-Holland kenmerkt zich door haar bijzondere samenstelling; het is één van de dichtstbevolkte provincies van Nederland. Industrie, landbouw, steden, natuur- en cultuurlandschappen zijn met elkaar verweven. Deze verscheidenheid maakt onze provincie uniek. Ondanks de forse verstedelijking en het intensief gebruikte wegennet doet een aantal diersoorten het binnen onze provincie goed en zij komen in steeds grotere aantallen voor. Denk aan ganzen, reeën en de bever. De aanwezigheid van dieren vergroot de natuurbeleving, draagt bij aan de biodiversiteit en veel inwoners en recreanten genieten hiervan. Echter, soms staat de aanwezigheid van dieren op gespannen voet met andere belangen. Denk aan openbare veiligheid, volksgezondheid, landbouw of de belangen van flora en fauna zelf. Dieren kunnen zorgen voor overlast, schade en onveilige situaties in het agrarische gebied, in de stad, in de haven en zelfs in natuur- en recreatiegebieden. Zo neemt bijvoorbeeld al een aantal jaar de getaxeerde landbouwschade van o.a. ganzen en knobbelzwanen flink toe en leidt de groei van het aantal reeën in Zuid-Holland voor een toename in het aantal aanrijdingen met reeën, ondanks het inzetten van preventieve maatregelen waaronder hekken en het verlagen van de snelheid. Stimuleren wij de bever als indicatorsoort, maar grijpen wij ook in als het dier een gevaar vormt voor de waterveiligheid. Om conflicten tussen de aanwezigheid van dieren en andere belangen te voorkomen én om draagvlak te behouden voor natuur kan er gekozen worden om bepaalde populaties te beheren en daarmee schade/risico's te beperken. Dit wordt niet uitgevoerd om de natuur te bedwingen, maar om te zorgen voor balans.

Het beheren van populaties kan op diverse manieren plaatsvinden, bijvoorbeeld door het aanpassen van het landschap, maar ook door bijvoorbeeld het verwijderen van eieren en het verjagen of uiteindelijk doden van dieren. Over dit faunabeheer leven in de samenleving zeer uiteenlopende en uitgesproken opvattingen en heftige emoties. Bij faunabeheer gaat het om het vinden van een juiste balans tussen maatschappelijke, economische en ecologische belangen: zo kan het nodig zijn om voor een goede ecologische balans en/of het in stand houden van gezonde populaties, individuele dieren te doden.

Bij de uitvoering van faunabeheer is aandacht voor het dierenwelzijn op de lange en korte termijn. Dat betekent dat in eerste instantie gekeken wordt naar diervriendelijke, niet-dodelijke maatregelen om conflicten in de vorm van schade, overlast of veiligheidsrisico's te voorkomen. Als dergelijke maatregelen niet haalbaar zijn of onvoldoende effect hebben kan het doden van dieren worden toegestaan. Daarbij moet ook de afweging worden gemaakt of het doden van een klein aantal dieren op korte termijn kan voorkomen dat een bepaald probleem escaleert en er op lange termijn veel meer dieren moeten worden gedood. Preventief ingrijpen is een aantasting van het dierenwelzijn op de korte termijn maar kan op de langere termijn juist bijdragen aan het dierenwelzijn en de biodiversiteit.

4.2. Wettelijk kader

4.2.1. Wettelijke taak Provincie Zuid-Holland

Op grond van de **Wet natuurbescherming** zijn de meeste inheemse zoogdieren en alle inheemse vogels beschermd. Binnen de kaders van de wet hebben de provincies enige vrijheid in de mate van bescherming van deze diersoorten ofwel de bereidheid om in te grijpen, c.q. reguleren in de ontwikkeling van dierpopulaties (omvang en verspreiding). Dit speelt met name bij diersoorten die in verspreiding en/of populatie toenemen en impact hebben op de landbouw, de verkeers- en vliegveiligheid, volksgezondheid en flora en fauna. Een klein deel van de verantwoordelijkheid ligt nog bij het Rijk (Ministerie van LNV). Op basis van de Wet natuurbescherming stellen Provinciale Staten middels de **Omgevingsverordening** regels waaraan de wildbeheereenheden (WBE's), de faunabeheereenheid (FBE) en de door de FBE vastgestelde faunabeheerplannen in elk geval moeten voldoen. Gedeputeerde Staten toetsen daarbij de door het bestuur van de FBE vastgestelde faunabeheerplannen en keuren deze goed. De provincie maakt uitvoering van faunabeheer mogelijk door middel van vrijstelling (PS), ontheffing (GS) en opdracht (GS). Ook stellen Gedeputeerde Staten **beleidsregels** vast voor het verlenen van tegemoetkomingen in de schade.

4.2.2. Vrijstelling en ontheffing

Op grond van de Wet natuurbescherming zijn de meeste inheemse zoogdieren en alle inheemse vogels beschermd. Dit heeft onder andere tot gevolg dat hun nesten en holen niet mogen worden verstoord en dat deze dieren niet mogen worden gedood. Ook voor exoten en verwilderde dieren geldt een zorgplicht en ook deze dieren mogen niet zomaar worden gedood. Provincies kunnen in bepaalde gevallen vrijstelling of ontheffing van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming verlenen. Indien vanuit de Wet het niet of beperkt mogelijk is om een vrijstelling of ontheffing voor het bestrijden van schade door het verjagen of doden van deze soorten aan landbouwgewassen voorziet de provincie in een mate van schadeloosstelling bij economisch nadeel. De provincie kan de volgende instrumenten inzetten aangaande faunabeheer:

- Een **vrijstelling** kan worden verleend door PS. Dit is een generieke toestemming om bepaalde handelingen uit te voeren. De vrijstelling kent relatief weinig voorschriften en voorwaarden en is in de gehele provincie of een groot deel daarvan van kracht. De vrijstelling is bedoeld voor schadebestrijding: de grondgebruiker krijgt daarmee de mogelijkheid om schade op zijn percelen te voorkomen. Uitvoering van de vrijstelling is wel gebonden aan een goedgekeurd faunabeheerplan.
- Een **ontheffing** kan worden verleend door GS. Dit is een meer gericht instrument. Een ontheffing is maatwerk, kan meestal slechts gebruikt worden door een beperkte groep personen en kent meerdere, specifieke en op de betreffende situatie toegesneden, voorwaarden. Een ontheffing wordt in beginsel alleen aan de FBE verstrekt. De FBE machtigt de leden van de WBE om uitvoering te geven aan de ontheffing en daarmee aan het faunabeheerplan. Ontheffingen worden gebaseerd op een faunabeheerplan.

- **Faunabeheerplannen** worden opgesteld en vastgesteld door de FBE en goedgekeurd door GS. Een faunabeheerplan zet in op planmatig beheer van dieren met oog op instandhouding van de populatie ten behoeve van de bescherming van andere belangen. Een faunabeheerplan heeft daarmee meerdere functies: de nadere uitwerking en uitvoering van een vrijstelling, maar ook de onderbouwing van een ontheffing.
- Een **opdracht** kan worden geleend door GS. Dit is in feite een heel specifieke vorm van ontheffing, gericht aan een specifieke groep personen en gericht op een specifieke populatie. Hierbij kan bijvoorbeeld ook toestemming worden gegeven om andermans gronden.

4.2.3. Escalatieladder en preventie

De Wet natuurbescherming beschrijft wanneer vrijstelling of ontheffing kan worden verleend voor het doden van dieren. Dat alleen mogelijk is indien er belangrijke schade of risico's dreigen te ontstaan, er geen andere bevredigende oplossing bestaat en er geen gevaar is voor de staat van instandhouding van de schadeveroorzakende soort. De provincie vindt het belangrijk dat zo zorgvuldig mogelijk met dieren om wordt gegaan. Daarom wordt het doden van dieren alleen toegestaan als de wettelijke 'escalatieladder' zorgvuldig is doorlopen:

1. Als eerste moeten diervriendelijke methodes worden afgewogen en zo mogelijk toegepast om schade of risico's te voorkomen, pas als dat onvoldoende effect heeft wordt afschot toegestaan. In de praktijk betekent dit dat in eerste instantie preventieve maatregelen moeten worden genomen zoals het plaatsen van vlaggen en akoestische middelen. Tegelijkertijd kunnen de eieren van de desbetreffende soort(en) worden bewerkt.
2. Pas als preventieve maatregelen onvoldoende soelaas bieden, kan worden overgegaan tot directe schadebestrijding door middel van vangen of doden. Dit geldt dan voor de locatie waar schade of risico's optreedt of -dreigt op te treden. Als het gaat om het voorkomen van schade of risico's is populatiebeheer door middel van vangen of doden in feite de laatste stap. Daarbij worden dieren gevangen of gedood om de populatie op een bepaald niveau te houden of te brengen. In dat geval worden preventieve maatregelen niet genomen omdat daarmee de populatie niet kan worden beheerd. Populatiebeheer gebeurt alleen op basis van een door Gedeputeerde Staten verleende ontheffing op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan.

4.2.4. Tegemoetkoming faunaschade

In de Wet natuurbescherming (artikel 6.1) is bepaald dat Gedeputeerde Staten in voorkomende gevallen tegemoetkomingen verlenen in geleden schade door natuurlijk in het wild levende en beschermde dieren (zie Figuur 4). Omwille van een goede oogst en van een beteugeling van kosten zien zowel de grondgebruiker als de overheid liever dat de schade zich niet voordoet. Door het nemen van preventieve maatregelen en met gebruik van jacht, vrijstelling, ontheffing of opdracht wordt zoveel mogelijk voorkomen, dan wel beperkt dat er schade optreedt door in het wild levende en beschermde dieren. Wanneer er na deze maatregelen toch schade wordt veroorzaakt kan Gedeputeerde Staten een tegemoetkoming in de geleden schade verlenen.

Bij de tegemoetkomingen in schade ligt de nadruk momenteel volledig op het vergoeden van opgetreden schade. Dit is achteraf, nadat de schade zich al heeft voorgedaan. Uitvoering van deze taak is door alle provincies ondergebracht bij Bij12. De tegemoetkomingen in faunaschade zijn ten opzichte van 2015 meer dan

verdubbelt en neemt ieder jaar toe. Het faunaschadebeleid is de laatste stap in het onderdeel van het faunabeleid dat zich richt op de kostenbeheersing van de gewasschade binnen het faunabeleid in de trits van voorkomen - bestrijden – vergoeden.

Cijfers faunaschade 2020 Zuid-Holland

Dit zijn de cijfers van tegemoetkomingen in schade die door BIJ12 in 2020 namens de provincie Zuid-Holland heeft uitgekeerd. Een schadejaar loopt van 1 november tot 31 oktober.

Uitgekeerde tegemoetkomingen in 2020 door de provincie Zuid-Holland:

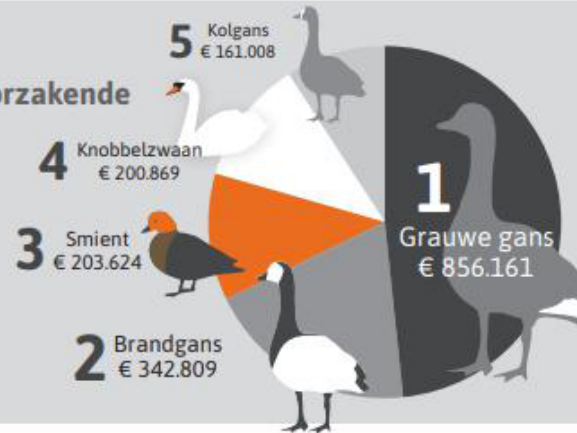
€ 1.951.419

Uitgekeerde tegemoetkomingen sinds 2011

TOP 5 schadeveroorzakende dieren

TOP 5 beschadigde gewassen

BIJ12 | www.bij12.nl

Bron: BIJ12 - Vermeulen & Oosterhuis

Figuur 4: De uitgekeerde schades door BIJ12 weer van beschermde diersoorten in Zuid-Holland in 2020. Schade veroorzaakt door exoten en (verwilderde) dieren zijn hier niet in opgenomen omdat deze niet voor schade in aanmerking komen (denk hierbij bijvoorbeeld aan de Canadese gans).

Beleidskeuze 4.1: In hoeverre wil Zuid-Holland faunabeheer inzetten voor het voorkomen of beperken van economische schade, volksgezondheid en veiligheid?

<p>1. Zuid-Holland wil enkel faunabeheer inzetten als hier geen dieren bij gedood worden.</p>	<p>2. Zuid-Holland wil faunabeheer inzetten ook als hier uiteindelijk dieren bij gedood moeten worden. Hierbij werkt Provincie Zuid-Holland met een escalatieladder.</p>
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Doordat het hier gaat om soorten die een gunstige staat van instandhouding hebben, heeft het uiteindelijk doden over het algemeen geen effect op de staat van instandhouding van de betreffende populatie. Grote aantallen van een bepaalde (beschermde) soort kunnen overigens een negatief effect hebben op andere (beschermde) flora en fauna.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Er is een maatschappelijke vraag om diersoorten te beheren ter bescherming van andere (maatschappelijke, economische én ecologische) belangen middels de escalatieladder. Om risico's in het kader van veiligheid, volksgezondheid en schade zo veel mogelijk te beperken of te voorkomen kan het nodig zijn om dieren te doden middels een escalatieladder</p> <p><i>Financieel:</i> Door het beheren van dieren kan schade voorkomen of beperkt worden. Dit is van invloed op de tegemoetkoming in faunaschade wat de provincie uitkeert aan de agrariërs.</p> <p><i>Juridisch:</i> De Wet natuurbescherming geeft de mogelijkheid om ter bescherming van de genoemde belangen dieren te doden wanneer er geen alternatieve oplossingen zijn om de schade te voorkomen dan wel te beperken.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> Landbouw, soortenbescherming, vlieg- en verkeersveiligheid</p>	

4.3. Organisatie van het faunabeheer

Het faunabeheer in Zuid-Holland wordt uitgevoerd door de stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland (ook wel FBE genoemd) en de wildbeheereenheden (WBE). De Faunabeheereenheid heeft als wettelijke taak om faunabeheerplannen op te stellen met als doel de gecoördineerde uitvoering van het provinciale beleid. De uitvoering in het veld gebeurt door de lokale bij wet ingestelde wildbeheereenheden. De werkwijze van de faunabeheereenheid en de wildbeheereenheden en de faunabeheerplannen zijn gebonden aan regels die de provincie stelt in de Omgevingsverordening. Daarnaast is er een Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland, waarin o.a. beschreven staat hoe wordt omgegaan met tegemoetkoming in de schade die door in het wild levende beschermde dieren is veroorzaakt.

4.3.1. Wettelijke taak Faunabeheereenheid

De Faunabeheereenheid (FBE) Zuid-Holland heeft op grond van artikel 3.12 Wet natuurbescherming de taak om invulling te geven aan planmatig faunabeheer, bestaande uit: het planmatig beheer van diersoorten én het voorkomen en bestrijden van schade aangericht door dieren. Hiervoor stelt zij faunabeheerplannen en rapportages op over de uitvoering van het faunabeheer. Hierover stemt ze af met de WBE's. De faunabeheerplannen worden opgesteld op basis van de wensen uit het veld en het beleid van de provincie Zuid-Holland. Op basis van dit beleid vraagt de FBE via het faunabeheerplan aan Gedeputeerde Staten toestemming voor uitvoering. In het faunabeheerplan beschrijft de FBE welke schadebeperkende maatregelen en welk beheer zij wil inzetten om een balans te creëren tussen faunasoorten en bijvoorbeeld andere soorten, verkeersveiligheid of schade aan landbouwgewassen. De provincie draagt de volledige kosten die de FBE maakt doormiddel van een jaarlijks te verstrekken subsidie.

4.3.2. Samenstelling FBE

Het bestuur van de Stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland bestaat op dit moment uit een onafhankelijk voorzitter én vertegenwoordigers van de Federatie Particulier Grondbezit, de Jagersvereniging en de Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer, LTO Noord afdeling Zuid-Holland, Vereniging Natuurmonumenten en Stichting het Zuid-Hollands Landschap, Vereniging Boerennatuur Zuid-Holland en de Dierenbescherming. De achtergrond van deze samenstelling is dat er binnen de FBE een maatschappelijke discussie over het te voeren beheer plaatsvindt en er faunabeheerplannen met voldoende draagvlak worden vastgesteld. Momenteel maken de gemeenten geen deel uit van het bestuur van de FBE, noch zijn zij daarin vertegenwoordigd. Door de groei van de steden en een toename van diersoorten in het stedelijk gebied zien we dat er steeds vaker om faunabeheer binnen het stedelijk gebied wordt gevraagd. In de Omgevingsverordening (artikel 5.9) is over het bestuur van de FBE nu het volgende opgenomen:

1. *In het bestuur van de faunabeheereenheid zit ten minste een vertegenwoordiger van hierna genoemde entiteiten, zijnde jachthouders of jachtaktehouders, werkzaam binnen het werkgebied van de faunabeheereenheid:*
  - 1.1. *agrariërs;*
  - 1.2. *particuliere grondeigenaren;*
  - 1.3. *terreinbeherende organisaties;*
  - 1.4. *vereniging van jachtaktehouders.*
2. *In aanvulling op artikel 3.12, tweede en negende lid, van de Wet natuurbescherming, en naast de vertegenwoordigers, bedoeld in het eerste lid, zit in het bestuur van de faunabeheereenheid een vertegenwoordiger van een of meer maatschappelijke organisaties die het doel nastreeft van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren in Zuid-Holland, waarbij de vertegenwoordiger spreekt namens een gezamenlijke achterban van ten minste 2.500 leden of donateurs woonachtig in de provincie Zuid-Holland.*
3. *De voorzitter van de faunabeheereenheid is niet als bestuurslid of werknemer verbonden aan de in het eerste of tweede lid genoemde organisaties.*

De formulering van dit artikel laat ruimte voor een extra bestuurslid, bijvoorbeeld een vertegenwoordiger van de Zuid-Hollandse gemeenten of waterschappen. Het is echter op dit moment geen verplichting dat deze organisaties in het bestuur van de FBE vertegenwoordigd zijn.

Beleidskeuze 4.2: Moet de samenstelling van het bestuur van de FBE worden uitgebreid met een vertegenwoordiger namens de Zuid-Hollandse gemeenten of waterschappen?

1. De huidige samenstelling van het FBE-bestuur voorziet in de taak die de FBE heeft en hoeft niet te worden uitgebreid.	2. De provincie adviseert aan de FBE om het bestuur uit te breiden met een vertegenwoordiger van de Zuid-Hollandse gemeenten of waterschappen.	3. Het bestuur van de FBE dient verplicht te worden uitgebreid met een vertegenwoordiger namens de Zuid-Hollandse gemeenten of waterschappen. Dit wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening.
<p>Motivatie <i>Ecologisch:</i> NVT <i>Maatschappelijk:</i> Optie 2 biedt de mogelijkheid om deze partijen, die in toenemende mate te maken krijgen met faunabeheer, inspraak te geven binnen het bestuur van de FBE indien gewenst. <i>Financieel:</i> NVT</p>		

Juridisch: NVT

Verbinding met andere opgaven: soortenbescherming, waterbeheer, exoten, verkeersveiligheid, wonen.

De voorzitter van de FBE wordt nu door het bestuur benoemd, zonder bemoeienis vanuit de provincie. Een rol voor de provincie bij de benoeming van de voorzitter zou de band tussen provincie en FBE kunnen versterken, maar de onafhankelijkheid van de FBE kan daardoor minder worden.

Beleidskeuze 4.3: Moet de provincie een rol krijgen bij de benoeming van de onafhankelijke voorzitter van de FBE?

1. Het bestuur van de FBE benoemt de onafhankelijke voorzitter.	2. Het bestuur van de FBE benoemt de onafhankelijke voorzitter na consultatie van GS.	3. GS benoemt de onafhankelijke voorzitter van de FBE na consultatie FBE.
Motivatie <i>Ecologisch:</i> NVT <i>Maatschappelijk:</i> De wettelijke taken van de FBE sluiten nauw aan op de wettelijke taken van de provincie. <i>Financieel:</i> NVT <i>Juridisch:</i> De omgevingsverordening dient hierop aangepast te worden. <i>Verbinding met andere opgaven:</i> NVT		

4.3.3. Wildbeheereenheden

De Faunabeheereenheid heeft als taak om faunabeheerplannen op te stellen met als doel de gecoördineerde uitvoering van het provinciale beleid. De uitvoering van deze faunabeheerplannen in het veld gebeurt door de lokale wildbeheereenheden (WBE's). Er zijn vijftien wildbeheereenheden in Zuid-Holland. De wildbeheereenheden binnen onze provincie vervullen binnen het faunabeheer een belangrijke maatschappelijke, uitvoerende en wettelijke taak. Deze organisaties bestaan uit vakkundige jachtaktehouders en zij zetten zich dagelijks in om schade en risico's, veroorzaakt door in het wild levende dieren, zo veel mogelijk te voorkomen of te beperken. Zij doen dat bijvoorbeeld door het inzetten van preventieve middelen, of het uitvoeren van duurzaam beheer. Om de Wildbeheereenheden hun taken effectief te laten uitvoeren heeft de Wet natuurbescherming erin voorzien dat alle van het geweer gebruik makende jachthouders - jachthouders met een jachtakte- binnen het werkgebied van een Wildbeheereenheid zich bij deze eenheid moeten aansluiten. De wettelijke taak van de WBE's omvat de volgende aspecten:

- De WBE heeft als taak het faunabeheerplan uit te voeren.
- De WBE bevordert dat faunabeheer wordt uitgevoerd in samenwerking met en ten dienste van grondgebruikers of terreinbeheerders.

- Het lidmaatschap van een WBE (vereniging) is voor jachthouders¹ met een jachtakte verplicht.
- De WBE bevordert dat haar leden handelen overeenkomstig de wet, de provinciale verordening, de verleende ontheffingen op grond van de wet, de weidelijkheid en het faunabeheerplan.
- De WBE houdt tellingen van alle wildsoorten en diersoorten zoals vermeld in het faunabeheerplan en rapporteert over het faunabeheer aan de FBE.
- De WBE draagt zorg voor de coördinatie bij de uitvoering van beheer en schade bestrijding.
- De WBE draagt bij aan habitatverbetering voor wildsoorten, de patrijs en weidevogels; hier liften andere diersoorten op mee.

Ten behoeve van de uniformiteit binnen Zuid-Holland, de deskundigheidsbevordering van de besturen, het toenemend aantal taken en de complexiteit van die taken is de vraag gerechtvaardigd of de provincie de vijftien Wildbeheereenheden meer zou moeten ondersteunen. Op dit moment ontvangen de wildbeheereenheden geen (financiële) ondersteuning van de provincie. De provincie kan ervoor kiezen om de wildbeheereenheden, die volledig worden bestuurd door vrijwilligers, actief te ondersteunen waardoor iedere WBE verder kan professionaliseren ten behoeve van de uitvoering van hun wettelijke en maatschappelijke taken.

Beleidskeuze 4.4: Welke rol neemt de Provincie Zuid-Holland in het ondersteunen van de WBE's inzake professionalisering?

1. De provincie ondersteunt in samenwerking met de FBE de WBE's door het regelmatig organiseren van trainings- en voorlichtingsbijeenkomsten voor de besturen.	2. Provincie stelt samen met FBE en WBE's een doorlopend ontwikkel- en professionaliseringstraject op, mede met het oog op intensivering van de samenwerking tussen de WBE's, de FBE en de provincie.
--	---

Motivatie
Ecologisch: WBE's geven uitvoering aan de faunabeheerplannen, faunatellingen, habitat verbetering van wildsoorten en weidevogel bescherming. Met deze keuze kunnen de WBE's hierin verder professionaliseren wat ook ten gunste komt van de biodiversiteit.
Maatschappelijk: Met deze keuze kunnen de besturen van de vijftien WBE's, welke bestaan uit vrijwilligers, beter ondersteund worden waardoor er naar verwachting efficiënter en professioneler door de (besturen van de) WBE's geacteerd kan worden bij de uitvoering van hun wettelijke en maatschappelijke taken. Dit draagt bij aan een zorgvuldige uitvoering van het provinciaal beleid inzake faunabeheer, de totstandkoming van faunabeheerplannen én de registratie aangaande het faunabeheer in het kader van de maatschappelijke belangen. Daarnaast versterkt deze keuze de maatschappelijke positie van de WBE's.

---

¹ Jachthouder is de natuurlijke of rechtspersoon die beschikt over het jachtrecht. Dus dat is de eigenaar of pachter van de grond, dan wel degene die het jachtrecht van eigenaar of pachter gehuurd heeft. Jachtaktehouder is de natuurlijke persoon die beschikt over een jachtakte.

Financieel: Het is aan Provinciale Staten hoeveel budget de provincie hiervoor beschikbaar stelt. Vermoedelijk kan met een totaalbedrag van jaarlijks € 25.000 tot € 35.000 worden voldaan. Hierbij wordt de kanttekening geplaatst dat dit op termijn ook financiële voordelen kan hebben. Een professionele WBE draagt bij aan het voorkomen van bijvoorbeeld schade aan gewassen en daarmee het beperken van de tegemoetkomingen in faunaschade welke de provincie uitbetaalt aan de partijen die schade hebben geleden door in het wild levende beschermde dieren. Ook zet de WBE zich in voor de verbetering van het leefgebied van de wildsoorten, waar ook andere soorten van profiteren.

Juridisch: n.v.t.

Verbinding met andere opgaven: soortenbescherming, Natura 2000, landbouw, exoten, KRW, luchtvaart en verkeer.

Beleidskeuze 4.5: Welke rol neemt de Provincie Zuid-Holland in het ondersteunen van de WBE's inzake de uitvoering van de faunabeheerplannen?

1. De provincie kiest hier niet voor: dit is een verantwoordelijkheid van de WBE's.

2. De provincie ondersteunt in afstemming met de FBE de WBE's in de uitvoering van de faunabeheerplannen.

Motivatie

Ecologisch: n.v.t.

Maatschappelijk: Deze keuze draagt bij aan het realiseren van de gestelde doelen in de faunabeheerplannen.

Financieel: Het is aan Provinciale Staten hoeveel budget hiervoor beschikbaar wordt gesteld. Vermoedelijk kan met een bedrag van jaarlijks 50.000 tot 75.000 euro worden voldaan.

Juridisch: n.v.t.

Verbinding met andere opgaven: soortenbescherming, Natura 2000, landbouw, exoten, KRW, luchtvaart en verkeer

4.3.4. Faunabeheerplannen

De belangrijkste taak van de Faunabeheereenheid is het opstellen van faunabeheerplannen ten behoeve van planmatig beheer van populaties dieren en het voorkomen of beperken van schade die wilde dieren aanrichten aan onder andere de volksgezondheid en openbare veiligheid, de vliegveiligheid, de landbouw en aan flora en fauna. Deze faunabeheerplannen worden vastgesteld door het bestuur van de FBE en vervolgens goedgekeurd door GS. Faunabeheerplannen moeten voldoen aan eisen die zijn gesteld in de Wet natuurbescherming en de provinciale Omgevingsverordening.

De complexiteit, zorgvuldigheid, de gestelde eisen en de manier waarop de faunabeheerplannen vormkrijgen, maken het proces intensief en tijdrovend. Het aantal faunabeheerplannen is de laatste jaren toegenomen als gevolg van de Wet natuurbescherming. Op dit moment zijn er twaalf vigerende faunabeheerplannen.

De huidige Omgevingsverordening bepaalt dat faunabeheerplannen maximaal zes jaar geldig zijn. De FBE moet dus elke zes jaar de faunabeheerplannen vervangen en deze moeten vervolgens alle (wettelijke en bestuurlijke) procedures door. Juridische procedures in bezwaar en beroep inzake faunabeheerplannen of de daarop gebaseerde ontheffingen kunnen tot wel drie jaar in beslag nemen. Een langere looptijd van de faunabeheerplannen verlaagt de administratieve druk en komt een duurzaam beheer ten goede. De tijdsbesparing die hiermee geboekt wordt kan worden gebruikt om de voorbereiding en totstandkoming zorgvuldiger vorm te geven. Denk bijvoorbeeld aan een insprekkronde en een technische sessie per faunabeheerplan voor de leden van PS. Bij een langere looptijd van faunabeheerplannen moet er wel rekening worden gehouden met eventuele noodzaak tot tussentijdse bijsturing van het beheer.

Beleidskeuze 4.6: Is het wenselijk dat de looptijd van de faunabeheerplannen worden aangepast ten behoeve van een zorgvuldige uitvoering?

1. De huidige looptijd van de faunabeheerplannen van 6 jaar handhaven.	2. Voor faunasoorten waarbij wordt voorzien dat er meerdere jaren aan beheer nodig is kan er gekozen worden voor een langere looptijd van maximaal 10 jaar met de mogelijkheid voor een tussentijdse evaluatie.
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> NVT</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> De verlenging van de looptijd van faunabeheerplannen creëert o.a. ruimte om meer aandacht te geven aan een zorgvuldige totstandkomingen van een maatschappelijk gedragen faunabeheerplan, creëert continuïteit voor de uitvoering en verlaagt de administratieve druk zowel bij de FBE, PZH als ODH.</p> <p><i>Financieel:</i> n.v.t.</p> <p><i>Juridisch:</i> Hiervoor dient de omgevingsverordening aangepast te worden.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> soortenbescherming, landbouw, exoten, waterbeheer, VTH Wet natuurbescherming, luchtvaart en verkeer</p>	

4.4. Tegemoetkoming

In de Wet natuurbescherming is bepaald dat Gedeputeerde Staten in voorkomende gevallen tegemoetkomingen verlenen in geleden schade door natuurlijk in het wild levende en beschermde dieren. Bij de tegemoetkomingen in schade ligt de nadruk momenteel volledig op het vergoeden van opgetreden schade. Dit is achteraf, nadat de schade (vastgesteld door een onafhankelijke taxateur) zich al heeft voorgedaan. Uitvoering van deze taak is door alle provincies ondergebracht bij Bij 12. Omwille van een goede oogst en van een beteugeling van kosten zien zowel de grondgebruiker als de overheid liever dat de schade zich niet voordoet. Om die reden worden ook ontheffingen gevraagd en verleend voor de uitvoering van schadebeperkende maatregelen.

Het totale bedrag dat wordt uitgekeerd ter tegemoetkoming in de faunaschade in Zuid-Holland is fors gestegen de laatste jaren. Het is mogelijk om deze stijging enigszins tegen te gaan door het eigen risico aan te passen en/of de hoogte van de tegemoetkoming nadrukkelijker te relateren aan de bestrijdingsmogelijkheden. De beleidsregels over de tegemoetkomingen zijn tussen de provincies afgestemd. Er is daarbij ruimte voor kleine verschillen, zoals een aanpassing van het tegemoetkomingspercentage. Het tegemoetkomingspercentage kan worden aangepast, maar er moet juridisch gezien wel sprake blijven van een tegemoetkoming en er moet rekening worden gehouden met de belangen van de betreffende agrariërs. Verlagen tot onder de 50% lijkt juridisch gezien niet haalbaar. Op dit moment is er een theoretisch onderscheid tussen de soorten: schade door 'vrij bejaagbare' wildsoorten en landelijk vrijgestelde soorten wordt niet vergoed, schade door ganzen wordt voor 95% vergoed.

Beleidskeuze 4.7: In hoeverre zet de provincie in op het bestrijden of beheren ter voorkoming van landbouwschade?

1. Provincie maakt populatiebeheer en schadebestrijding mogelijk bij opgetreden schade van €250 of meer per schadegeval.	2. Provincie maakt populatiebeheer en schadebestrijding mogelijk als er sprake is van een dreigende schade van €20.000 of meer binnen de gehele provincie.	3. Provincie maakt populatiebeheer en schadebestrijding mogelijk als er sprake is van een dreigende schade van €50.000 of meer binnen de gehele provincie.
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Schade wordt over het algemeen veroorzaakt door diersoorten die zich in een goede staat van instandhouding bevinden.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Beheer is noodzakelijk om de faunaschade in evenwicht te houden en draagvlak te houden voor de beschermde soorten. Tegelijkertijd zijn er ook partijen die liever zien dat er meer betaald wordt en minder beheerd, in welke vorm dan ook. Daarom wordt geadviseerd om niet bij relatief kleine schade al te gaan beheren en/of bestrijden, maar om voor deze schade een tegemoetkoming te verstrekken.</p> <p><i>Financieel:</i> Er wordt geadviseerd om te kiezen voor een provinciaal drempelbedrag dat bepalend is voor de inzet van beheer en schadebestrijding. Hiermee wordt voorkomen dat beheer en schadebestrijding te snel wordt ingezet maar wordt ook rekening gehouden met de toenemende schade aan gewassen.</p> <p><i>Juridisch:</i> Diverse beheersoorten vallen onder de bescherming van de Wet natuurbescherming. Dit maakt dat een goede afweging nodig is alvorens beheer en schadebestrijding wordt ingezet in Zuid-Holland.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> landbouw, soortenbescherming.</p>		

Beleidskeuze 4.8: Tegemoetkomingspercentage verlagen of in standhouden?

<p>1. Er wordt standaard een tegemoetkoming van 95% van de verminderde opbrengst toegekend. Bij schade aan fruit is dat 60%. Alleen in bijzondere gevallen is 100% tegemoetkoming mogelijk, zoals in een ganzenfoeragegebied. Daarbij blijven de huidige voorwaarden gehandhaafd: indien afschot is toegestaan moet hier gebruik van worden gemaakt. Daarnaast moeten er afhankelijk van de soort andere (preventieve) maatregelen worden getroffen (middels escalatieladder).</p>	<p>2. GS gaan onderzoeken of er mogelijkheden zijn om een lager tegemoetkomingspercentage te hanteren dat afhankelijk is van de mogelijkheden tot beheren (incl voorkomen/beperken van schade) van inheemse beschermde diersoorten die schade berokkenen. Indien een lagere tegemoetkomingspercentage wordt gehanteerd hoeft er niet getoetst te worden op het adequaat gebruik van de (preventieve) maatregelen om voor de tegemoetkoming voor de schade in aanmerking te komen</p>
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> het overgrote deel van de huidige preventieve, niet-dodelijke maatregelen heeft een tijdelijk of zeer beperkt effect op de schadeveroorzakende soorten.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Met een lager tegemoetkomingspercentage worden agrariërs actief gestimuleerd om te investeren in innovatieve verjaagmethoden en om beter samen te werken met de lokale WBE. Onder het huidige systeem lijkt deze prikkel er niet of nauwelijks te zijn. De provincies Noord-Holland en Friesland hebben reeds het eigen risico verhoogd. Het aantonen van de voorwaarden (adequaat gebruik van maatregelen) wordt gezien als een extra administratieve last terwijl deze informatie nauwelijks bijdraagt aan het beleidsproces. De controle (achteraf) op het gebruik van preventieve middelen en het adequaat gebruik van de ontheffingen is erg arbeidsintensief en fraudegevoelig.</p> <p><i>Financieel:</i> Tegemoetkoming in de faunaschade is de laatste jaren fors gestegen en deze trend lijkt zich verder voort te zetten. Met deze keuze kan dit beperkt worden.</p> <p><i>Juridisch:</i> Aanpassen van de beleidsregels. Het kan een juridisch risico zijn wanneer na het verhogen van de eigen risico nog steeds getoetst wordt op adequaat gebruik van de (preventieve) maatregelen. Om deze reden volgt dit advies bij de voorgestelde keuze deze toetsing achterwege te laten.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> landbouw</p>	

4.4.1. Schade rondom Natura 2000

Rondom Natura 2000-gebieden worden vaak hoge schades getaxeerd. Dit heeft in veel gevallen een relatie met de functie van het Natura 2000-gebied als rust- en broedgebied voor beschermde soorten die binnen en in de directe nabijheid van de gebieden economische schade veroorzaken. Ook komt het voor dat grote populaties beschermde soorten (denk aan damherten of ganzen) schade veroorzaken aan de natuurdoelen. Het uitvoeren van faunabeheer binnen Natura 2000-gebieden is mogelijk vanuit de Wet natuurbescherming, indien dit geen significant negatieve effecten heeft op de doelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Om hier voldoende aandacht voor te hebben wordt voorgesteld om in de Natura 2000-beheerplannen extra aandacht te schenken aan de onderwerpen populatiebeheer en schadebestrijding door deze onderwerpen te toetsen binnen het Natura- 2000 beheerplan. Ook kan overwogen worden om te onderzoeken of de schade in de nabijheid van Natura 2000-gebieden ruimer vergoed kan worden.

Beleidskeuze 4.9: In hoeverre schenkt de provincie extra aandacht aan jacht en schadebestrijding binnen de N2000-beheerplannen? Hierbij is het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen leidend.

<p>1. De provincie schenkt extra aandacht aan populatiebeheer en schadebestrijding in nieuwe N2000-beheerplannen om schade door (al dan niet beschermde) diersoorten aan natuurwaarden van het betreffende N2000 gebied te beperken/voorkomen.</p>	<p>2. Als 1, waarbij ook de economische schade die wordt veroorzaakt door (al dan niet beschermde) diersoorten, binnen en in de directe nabijheid van de N2000-gebieden wordt meegewogen.</p>
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> (Grote) populaties al dan niet beschermde soorten kunnen schade veroorzaken aan de Natura 2000-doelen.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Binnen diverse Natura2000-gebieden en in de directe nabijheid vinden diverse economische activiteiten plaats, waaronder landbouw. Het is van belang om hier zowel een ecologische als economische afweging in te maken zonder de Natura2000-doelen te schaden.</p> <p><i>Financieel:</i> NVT.</p> <p><i>Juridisch:</i> Faunabeheer binnen de Natura 2000-gebieden is wettelijk toegestaan, indien het niet de aangewezen natuurdoelen van het gebied schaadt. Door te toetsen te laten plaatsvinden binnen de Natura2000-beheerplannen wordt de vergunningverlening ontlast en ontstaat er duidelijkheid over wat wel en niet wenselijk is ten opzichte van de doelen van het gebied.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> soortenbescherming, landbouw, VTH Wet natuurbescherming, exoten, KRW, Natura 2000, luchtvaart en verkeer</p>	

Beleidskeuze 4.10: Schade in de nabijheid van N2000-gebieden ruimer vergoeden?

<p>1. Nee, er komt geen speciale regeling voor schade in de nabijheid van N2000- gebieden.</p>	<p>2. Onderzoeken wat mogelijkheden zijn om schade in de nabijheid van N2000-gebieden ruimer te vergoeden als deze wordt veroorzaakt door aangewezen soorten.</p>	<p>3. Als 2, waarbij ook schade in de nabijheid van N2000-gebieden wordt meegenomen als deze veroorzaakt wordt door beschermde diersoorten waarvoor het N2000-gebied niet is aangewezen.</p>
--	---	--

Motivatie

Ecologisch: NVT

Maatschappelijk: Met het ruimer vergoeden van de faunaschade ontbreekt er een stimulans bij de agrariërs om zelf (diervriendelijke) maatregelen te treffen om landbouwschade te voorkomen/beperken.

Financieel: De huidige tegemoetkomingen in de faunaschade zijn de afgelopen 5 jaar verdubbeld. Met een speciale regeling rondom de Natura 2000 gebieden zal dit nog sterker toenemen.

Juridisch: NVT

Verbinding met andere opgaven: Landbouw, Natura 2000

4.4.2. Ganzenrustgebieden

Provincie Zuid-Holland heeft naast een aantal Natura 2000-gebieden die zijn aangewezen als rustgebieden voor ganzen in de winter ook ganzenrustgebieden aangewezen. De gedachte hierachter is dat de overwinterende ganzen binnen deze gebieden rust vinden en kunnen foerageren. Met deze gebieden wordt getracht de schade zoveel mogelijk te concentreren binnen deze gebieden zodat de schadedruk buiten deze gebieden vermindert. De deelnemende agrariërs binnen deze gebieden hebben recht op een 100% tegemoetkoming voor de gewasschade en een aanvullende subsidie per ha beschadigd grasland. Voorwaarde is wel dat de ganzen op de deelnemende percelen gedurende de winterperiode met rust worden gelaten. In de huidige situatie werken de ganzenrustgebieden niet optimaal. Ook buiten deze gebieden bevinden zich 's winters namelijk nog veel ganzen en veroorzaken de ganzen aanzienlijke schade. Dit komt door het ontbreken van consistente rust binnen de foerageergebieden, de voortgaande groei van een aantal van de ganzenpopulaties en onvoldoende intensieve en consistente inspanning om ganzen buiten foerageergebieden te verjagen.

Beleidskeuze 4.11: Ganzenrustgebieden behouden, verkleinen, vergroten?

1. De huidige ganzenrustgebieden behouden.

2. De werking en de locatie van de ganzenrustgebieden evalueren en op basis daarvan aanpassen (vergroten/verkleinen/verleggen) indien dit wenselijk is.

Motivatie

Ecologisch: Goed functionerende ganzenrustgebieden bieden rust en foerageermogelijkheden voor de populatie overwinterende ganzen. Het is verstandig om te onderzoeken of de huidige ganzenrustgebieden onder andere dit doel dienen.

Maatschappelijk: Doel van deze rustgebieden is ook om de omliggende agrarische percelen met gewassen te ontzien. De huidige ganzenrustgebieden lijken niet voldoende te functioneren aangezien de schade veroorzaakt door overwinterende ganzen buiten deze gebieden fors meer is dan binnen de rustgebieden. Dit maakt evaluatie wenselijk.

Financieel: De uitkomst van het onderzoek kan bijdragen aan het realiseren van minder schade buiten de ganzenrustgebieden en meer geregisseerde schade binnen de ganzenrustgebieden.

Juridisch: n.v.t.

Verbinding met andere opgaven: Landbouw, soortenbescherming, Natura 2000

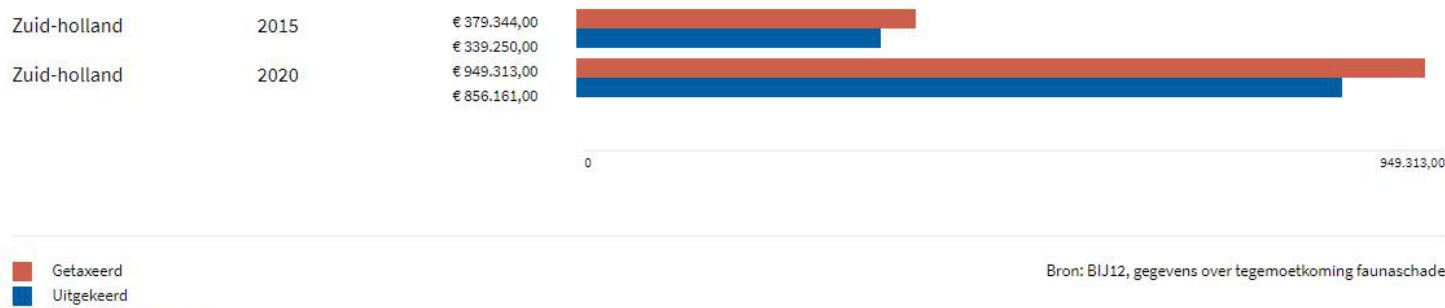
4.5. Populatiebeheer en beheer van specifieke soorten

4.5.1. Ganzen

Binnen Zuid-Holland komen diverse soorten ganzen voor. De meest voorkomende zijn de grauwe gans, brandgans, kolgans, Canadese gans en nijlgans. Canadese gans en nijlgans zijn zowel exoten als standvogels, zonder trekgedrag tussen broedlocaties en overwinteringslocaties. De kolgans is bijna alleen in de winter aanwezig in Zuid-Holland: broeden doet deze soort in noordelijker streken. Voor de grauwe gans en brandgans geldt dat een deel hier het hele jaar verblijft en dat een deel jaarlijks in het voorjaar wegtrekt om in het noorden van Europa te broeden en de zomer door te brengen. Zuid-Holland heeft een belangrijke verantwoordelijkheid voor de trekkende ganzen (grauwe gans, brandgans, kolgans) vanwege de belangrijke natuurwaarde: in Europees verband zijn afspraken gemaakt over de bescherming ten aanzien van trekkende vogels en hebben lidstaten een inspanningsverplichting voor een duurzame instandhouding. Om de trekkende ganzen te beschermen zijn er binnen onze provincie een aantal Natura 2000-gebieden als rust- en foerageergebied voor deze soorten aangewezen en daarnaast zijn er ook drie ganzenrustgebieden aangewezen waarbinnen de ganzen in de winterperiode met rustgelaten worden.

Met de genoemde ganzen soorten gaat het goed: afgelopen twintig jaar zijn de populaties (zeer) fors gegroeid. Vooral de jaarrond verblijvende ganzen zijn explosief in aantal toegenomen. De groei van deze populaties heeft ook een keerzijde, de ganzen veroorzaken forse schade aan de landbouwgewassen en natuurlijke vegetatie binnen Natura-2000 gebieden, zoals rietvegetatie, waardoor habitat van zeldzame broedvogels verdwijnt. Ook vormen de ganzen risico's voor het (vlieg)verkeer en de (zwem)waterkwaliteit. De uitgekeerd schade van veroorzaakte schade aan landbouwgewassen van grauwe ganzen neemt de afgelopen jaren fors toe (zie Figuur 5).

Toont alle schade die de **grauwe-gans** toebrengt aan **alle-gewassen in zuid-holland**

Figuur 5: tegemoetkoming faunaschade grauwe gans

Het Zuid-Hollandse ganzenbeleid is in 2015 vastgesteld en met dit beleid wordt de inheemse ganzenpopulaties in Zuid-Holland duurzaam in stand houden, waarbij een evenwicht wordt gevonden tussen de omvang van de van nature voorkomende populaties ganzen in relatie tot de eerder genoemde belangen. De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade heeft in mei 2021 een nieuw advies gegeven: “Ganzen zonder grenzen, advies voor een robuust en gebiedsgericht ganzenbeheer”. Hierin wordt verwezen naar het traject om te komen tot managementplannen voor de grauwe gans en brandgans onder de vlag van AEWA². Hierin worden internationaal afgestemde, overkoepelende keuzes gemaakt waaraan de provincies in onderlinge afstemming invulling zullen moeten gaan geven. Dit landelijke traject zal in de loop van 2021 gaan starten en loopt dus gedeeltelijk gelijk op met voorliggend beleidstraject binnen de provincie.

Volgens het MARF –advies moet er komende jaren moet stevig(er) ingezet worden op populatiebeheer van vooral grauwe ganzen, met name standganzen. Dit dient planmatig, gebiedsgericht en met zo groot mogelijke medewerking van alle partijen plaats te vinden. Juridische mogelijkheden, financiële prikkels (waaronder de

² AEWA staat voor Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds. Zie voor meer informatie: https://www.unep-aewa.org/sites/default/files/publication/aewa_leaflet_en_0.pdf

tegemoetkomingen) en andere middelen die een actieve bijdrage van de verschillende partijen kunnen stimuleren, dienen op regionaal niveau te worden afgestemd. De potentiële rechtsongelijkheid voor grondgebruikers die met verschillende omstandigheden worden geconfronteerd is hierbij een belangrijk aandachtspunt. Van provincies en faunabeheereenheden vraagt dit een actieve, regionaal gedifferentieerde inzet, die mogelijkheden voor maatwerk biedt en gebaseerd is op heldere, uniforme uitgangspunten. Ook met het Rijk moet het gesprek worden aangegaan over wettelijke mogelijkheden om de grauwe gans te bestrijden. Het advies is om nu grote urgentie toe te kennen aan het bereiken van duurzaam populatiebeheer, zodat op termijn het gebruik van dodelijke middelen aanmerkelijk verminderd kan worden.

Beleidskeuze 4.12: in hoeverre zet de provincie in op het terugdringen van de jaarrond verblijvende populaties ganzen (standganzen) genoemd?

<p>1. Zuid-Holland accepteert de toename standganzen en de daarmee gepaard gaande schade en risico's.</p>	<p>2. Zuid-Holland zet actief in op het terugdringen van de populatie standganzen naar een gewenste doelstand per soort om daarmee de schade en risico's terug te dringen. Hier zet Zuid-Holland intensief op in.</p>
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Het gaat hier om soorten die een gunstige staat van instandhouding hebben. Dit maakt dat het uiteindelijk doden over het algemeen geen effect op de staat van instandhouding van de betreffende populatie. Grote aantallen ganzensoorten kunnen een negatief effect hebben op andere (beschermde) flora en fauna.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Conform het MARF-advies "Ganzen zonder grenzen" dient er komende jaren stevig(er) te worden ingezet op populatiebeheer van (vooral grauwe) standganzen. Dit dient planmatig, gebiedsgericht en met zo groot mogelijke medewerking van alle (betrokken) partijen plaats te vinden.</p> <p><i>Financieel:</i> Ganzen zijn verantwoordelijk voor het overgrote deel van de getaxeerde schade binnen Zuid-Holland. Met deze keuze kan de schade en daarmee de tegemoetkomingen in faunaschade worden teruggebracht tot een acceptabel niveau.</p> <p><i>Juridisch:</i> Nemen van besluiten en afgeven van beschikking(en) om dit te faciliteren.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> Landbouw, Natura 2000, NNN, waterbeheer en luchtvaart</p>	

Beleidskeuze 4.13: blijft de winterrust in stand voor de grauwe gans buiten de ganzenrustgebieden en de Natura2000-gebieden?

<p>1. Grauwe gans alleen buiten de winterperiode actief beheren. In de winterperiode alleen bestrijden op percelen waar daadwerkelijk schade plaatsvindt en in de directe nabijheid van luchthavens verjagen met ondersteunend afschot.</p>	<p>2. Maak het mogelijk dat grauwe ganzen het gehele jaar beheerd kunnen worden buiten de ganzenrustgebieden en de Natura2000-gebieden om daarmee de populatie beter tot een acceptabel niveau te krijgen die in verhouding staat met de belangen vliegveiligheid, schade aangewassen, volksgezondheid en aan de biodiversiteit.</p>
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Het gaat hier om soorten die een gunstige staat van instandhouding hebben. Hierdoor heeft doden over het algemeen geen effect op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Grote aantallen ganzensoorten kunnen daarbij een negatief effect hebben op andere (beschermde) flora en fauna. Met deze beleidsrichting wordt de werking van de ganzenrustgebieden en de Natura2000-gebieden benut en blijft de winterrust binnen deze gebieden in stand.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Met deze beleidsrichting blijft de winterrust binnen de eerdergenoemde gebieden in stand maar behouden grondgebruikers de mogelijkheid om schade te voorkomen.</p> <p><i>Financieel:</i> De getaxeerde schade veroorzaakt door grauwe ganzen in 2020 is bijna 1 mln euro en neemt jaarlijks toe. Met deze keuze kan de oplopende schade beperkt worden.</p> <p><i>Juridisch:</i> Buiten de ganzenrust- en Natura 2000-gebieden moeten grondgebruikers worden gestimuleerd om schade te voorkomen. Daarvoor dienen ze afdoende mogelijkheden te krijgen waarbij de escalatieladder leidend is. Dit volgt ook uit het MARF-advies "Ganzen zonder grenzen" Bij het toestaan van beheer wordt rekening gehouden met de gestelde kaders uit de AEWA ganzen aanpak. Ook hierdoor wordt de staat van instandhouding van zowel de winter als de stand populatie gewaarborgd.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> landbouw, soortenbescherming, Natura 2000, NNN, Waterbeheer en luchtvaart.</p>	

4.5.2. Damherten

In de regio tussen IJmuiden en Den Haag komen veel damherten voor. De kern van de verspreiding ligt in de duingebieden van het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid: het Nationaal Park Zuid-Kennemerland (NPZK) en de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD). In de AWD is veruit het grootste aantal herten aanwezig. De populatie in de regio heeft zich ontwikkeld van enkele uitgezette en ontsnapte dieren in de vijftiger jaren, tot een piek van meer dan 5500 dieren in 2016. Doordat de herten ook regelmatig de duingebieden verlaten, zorgen ze ook voor (dreigende) schade in het verkeer, aan landbouwgewassen (hoofdzakelijk bollenvelden) en voor overlast en schade aan particuliere eigendommen. Verder veroorzaken de damherten in het Natura 2000-gebied ook aanzienlijke schade aan natuurwaarden. Het damhart is een beschermde soort en het doden van damherten is dan ook verboden volgens de Wet natuurbescherming. Om populatiebeheer te kunnen uitvoeren is een faunabeheerplan en een ontheffing nodig. Naast de hierboven omschreven regio komen er ook beginnende populaties (verwilderde)

damherten voor in de omgeving van o.a. Numansdorp en Nieuwkoop. Niet is uitgesloten dat ook elders populaties damherten kunnen ontstaan als gevolg van ontsnappingen of illegale uitzetting.

Beleidskeuze 4.14: in hoeverre zet de provincie in op populatiebeheer van damherten?

1. Zuid-Holland zet in op een nulstand voor damherten binnen de provinciegrenzen.	2. Zuid-Holland zet in op een gezonde populatie damherten in het huidige leefgebied in de duinen (Kennemerland-Zuid) en hanteert daarbuiten een nulstand.	3. Als 2, waarbij Zuid-Holland onderzoekt of het wenselijk is om ook andere gebieden aangewezen kunnen worden als leefgebied voor damherten.	4. Zuid-Holland zet in op een gezonde populatie damherten in het huidige leefgebied in de duinen (Kennemerland-Zuid) maar hanteert daarbuiten geen nulstand.
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Diverse sectoren beschouwen de damhert als niet-inheems ongeacht het aangewezen leefgebied. Damherten passen zich goed aan en stellen weinig eisen aan hun leefgebied. Zonder beheer kan de populatie damherten fors toenemen wat ten koste kan gaan van inheemse flora en fauna. Momenteel wordt alleen de populatie damherten in Kennemerland-Zuid beschouwd als inheems beschermde soort.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> De damherten buiten het leefgebied van de duinen kunnen een gevaar vormen voor de verkeersveiligheid. Tegelijkertijd genieten veel mensen ervan als ze een damhert zien lopen.</p> <p><i>Financieel:</i> Met name damherten buiten het aangewezen leefgebied veroorzaken economische schade aan gewassen.</p> <p><i>Juridisch:</i> Nemen van besluiten en afgeven van beschikking(en) om dit te faciliteren.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> Natura 2000, soortenbescherming, landbouw, verkeer</p>			

4.5.3. Predatoren

Het natuurlijke ecosysteem bestaat uit een serie complexe interacties tussen planten en dieren. De stand van de ene soort heeft daarmee invloed op de populatie van andere soorten en vegetatieontwikkeling. De predatoren, of roofdieren, vervullen door hun plaats bovenaan de voedselketen een belangrijke rol. In de weidegebieden, kust en Natura 2000-gebieden broeden diverse groundbroeders waaronder weidevogels en kustbroedvogels. Deze zijn beschermd en iconisch voor het Zuid-Hollandse landschap. Deze soorten gaan echter hard achteruit en op verschillende manieren zet de provincie in op bescherming en herstel (zie ook eerder in dit beleidskader). Naast factoren als landgebruik en verstoring door de mens, vormen ook predatoren zoals de vos, kraai, steenmarter en verwilderde katten een bedreiging voor deze groundbroeders. Dit speelt met name als een van de predatoren eerder niet (van nature) voorkwam in het gebied met groundbroeders en zich daar nieuw vestigt en vermeerderd. Zo duiken vossen binnen onze provincie op steeds meer plaatsen op, waaronder in de polders en het stedelijk gebied, waar

negatieve effecten op grondbroeders zichtbaar worden. Zeker wanneer deze predatoren ook beschermde soorten zijn zorgt dit in het beheer voor een moreel en ecologisch dilemma. Het beheer van de vos is daarin met name onderwerp van discussie. Daarnaast ligt de aanpak van (verwilderde) katten ook gevoelig.

Beleidskeuze 4.15: in hoeverre zet de provincie in op de bestrijding van vossen ter bescherming van kwetsbare soorten?

<p>1. Provincie neemt geen extra verruimende maatregelen voor het beheer van vossen ter bescherming van VHR-soorten.</p>	<p>2. Provincie faciliteert predatiebeheer door het verlenen van ontheffingen ter bescherming van VHR-soorten.</p>	<p>3. als 2, waarbij de provincie onderzoekt of er gebieden / locaties zijn in de provincie waar een nulstand van vossen kan worden behouden/ gerealiseerd. Als dit mogelijk is, zet Provincie Zuid-Holland hier op in.</p>
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Het gaat hier om een soort die een gunstige staat van instandhouding heeft. Dit maakt dat het uiteindelijk doden over het algemeen geen effect op de staat van instandhouding van de betreffende populatie. Vossen hebben een negatief effect op andere (beschermde) fauna, waarbij met name zorgen zijn over het effect op grondbroedende vogels zoals weidevogels en kustbroedvogels. Dit is met name een zorg in gebieden waar de vos tot voor kort niet voorkwam.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Er is een maatschappelijke vraag om de vos te beheren ter bescherming van kwetsbare soorten. Tegelijkertijd is er ook een maatschappelijke beweging die de vos graag wil beschermen.</p> <p><i>Financieel:</i> Eenmalige financiële impuls voor uitvoering onderzoek.</p> <p><i>Juridisch:</i> Nemen van besluiten en afgeven van beschikking(en) om dit te faciliteren.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> Actieplan Boerenlandvogels, NNN, soortenbescherming, Natura 2000</p>		

Beleidskeuze 4.16: in hoeverre zet de provincie in op de bestrijding van (verwilderde) katten ter bescherming van kwetsbare soorten?

<p>1. Zuid-Holland accepteert predatie van inheemse fauna door (verwilderde) katten.</p>	<p>2. Als 1, waarbij Zuid-Holland wel gaat onderzoeken in hoeverre deze predatie te beperken is, bijvoorbeeld door te onderzoeken of een ophokplicht voor niet-zwervende katten effectief is én kan worden ingezet in kwetsbare perioden rondom N2000, NNN en/of weidevogelkerngebieden.</p>
--	--

Motivatie

Ecologisch: Al dan niet verwilderde katten komen niet van nature voor in de Zuid-Hollandse natuur. Tamme huiskatten komen daarbij in een onnatuurlijke grote dichtheid voor omdat deze katten gevoerd worden. Volgens diverse onderzoeken kunnen katten een groot negatief effect op beschermde fauna hebben, met name op grondbroeders als weidevogels en kustbroedvogels.

Maatschappelijk: Veel mensen zien de kat als "vriend van de mens", ook als deze verwilderd is. Vraag is in hoeverre een ophokplicht uitvoerbaar, realistisch en handhaafbaar is. Tegelijkertijd kunnen al dan niet verwilderde katten een grote impact hebben op de inheemse natuurwaarden en wordt hier door diverse partijen gevraagd om hier actie op te zetten.

Financieel: NVT

Juridisch: Volgens de Wet natuurbescherming moet Provincie Zuid-Holland zich inzetten voor de inheems beschermde diersoorten.

Verbinding met andere opgaven: Actieplan Boerenlandvogels, NNN, soortenbescherming, Natura 2000

Beleidskeuze 4.17: in hoeverre zet de provincie in op de bestrijding van verwilderde katten ter bescherming van kwetsbare soorten?

1. Provincie staat alleen TNRC toe in Zuid-Holland, waarbij verwilderde katten worden vrijgelaten op de locatie waar ze gevangen zijn, behalve als het gaat om gebieden met N2000-status, Natuurnetwerk Nederland of weidevogelbescherming.

2. Als 1, waarbij Zuid-Holland gaat onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om verwilderde katten niet meer uit te zetten en indien mogelijk hier ook op inzet.

Motivatie

Ecologisch: Verwilderde katten komen niet van nature voor in de Zuid-Hollandse natuur. Volgens diverse onderzoeken kunnen deze katten een groot negatief effect op beschermde fauna hebben, met name op grondbroeders als weidevogels en kustbroedvogels.

Maatschappelijk: Het beheren van (verwilderde)katten ligt maatschappelijk gevoelig: veel mensen zien de kat als "vriend van de mens", ook als deze verwilderd is. Ook zijn er organisaties die zich inzetten om verwilderde katten te vangen, te steriliseren en, indien socialisatie niet meer mogelijk is, weer uit te zetten op de plek waar de kat gevangen is. Andere organisaties worstelen juist met de verwilderde kat omdat deze een grote ecologische impact kan hebben.

Financieel: NVT

Juridisch: Nemen van besluiten en afgeven van beschikking(en) om dit faciliteren. Verwilderde katten hebben onder de Wet natuurbescherming geen beschermde status.

Verbinding met andere opgaven: Actieplan Boerenlandvogels, NNN, soortenbescherming, Natura 2000

4.5.4. Soorten die in de stad voor overlast zorgen

In het verstedelijkte Zuid-Holland trekken de dieren steeds meer de stad in. Deze veroorzaken in sommige gevallen veel overlast en schade, ook beschermde soorten. Denk aan steenmarters die schade en geluids- en stankoverlast veroorzaken en meeuwen die broeden op de daken en daar voor overlast zorgen voor bewoners. Zie Figuur 6 voor een illustratie van de veranderde ecologie van meeuwen in Zuid-Holland.

Figuur 6: De veranderde ecologie van meeuwen in Zuid-Holland

Het wegvangen of beheren van deze soorten mag op dit moment enkel als ze de volksgezondheid in gevaar brengen of ernstige economische schade. Overlast is geen belang volgens de wet natuurbescherming. Vanuit de ernst van de overlast ontstaat vanuit de stad wel steeds meer een roep om eerder in te kunnen grijpen bij overlast. Op grond van de Wet natuurbescherming kunnen Provinciale Staten een vrijstelling uitgegeven voor (beschermde) diersoorten voor het bestrijden van overlast binnen de bebouwde kom door gemeenten. Wel wordt verwacht van gemeenten dat zij eerst andere middelen hebben ingezet om de overlast zo veel mogelijk te beperken of voorkomen.

Beleidskeuze 4.18: Welke rol neemt de provincie in het beheren van de meeuwen en andere soorten in de stad ter voorkoming van schade en overlast?

1. Gemeenten komen zelf met een aanvraag voor het beheren/bestrijden van fauna soorten binnen het stedelijk gebied.	2. Provincie onderzoekt in hoeverre een ondersteunende rol van de provincie, de gemeenten kan helpen met de onderbouwing van de problematiek van overlastveroorzakende fauna binnen het stedelijk gebied.

Motivatie

Ecologisch: Verschillende diersoorten voelen zich steeds beter thuis binnen het stedelijk gebied en dit lijkt in de toekomst te gaan toenemen, onder andere door verdere vergroening van de steden, het verbinden van steden met het buitengebied én het verliezen van oorspronkelijk leefgebied door predatie- en/of recreatiedruk.

Maatschappelijk: Binnen de stedelijke gebieden wordt overlast en schade ervaren door de aanwezigheid van (beschermde) faunasoorten. Regelmatig wordt gevraagd welke mogelijkheden er zijn om deze schade en overlast te kunnen beperken binnen de stedelijke omgeving.

Financieel: NVT

Juridisch: Bestrijding van overlast binnen de bebouwde kom door gemeenten van vogels en dieren is conform de Wet natuurbescherming alleen onder voorwaarden mogelijk.

Verbinding met andere opgaven: exoten, soortenbescherming, wonen, openbare orde, luchtvaart en verkeer.

Beleidskeuze 4.19: Welke rol neemt de provincie in het beperken van meeuwen overlast in het stedelijk- en havengebied.

1. Provincie verleent ontheffing voor het verjagen en incidenteel bewerken/verplaatsen van nesten om risico's in het kader van de veiligheid en volksgezondheid te beperken waarbij de initiatiefnemer compenserende al dan niet mitigerende maatregelen moet uitvoeren.	2. Als 1, waarbij provincie onderzoekt of het mogelijk is om de meeuwen zoveel mogelijk in de buitenstedelijke (predatievrije) broedkolonies te houden of naar nieuwe (predatie- en verstoringsvrije) broedkolonies te verplaatsen waarbij dit niet conflicteert met broedgelegenheid van andere kustbroedvogels en hier mee aan de slag gaat.

Motivatie

Ecologisch: Door recreatie- en predatiedruk zijn de meeuwen van hun oorspronkelijke broedgebieden in de duinen verjaagd en hebben broedkolonies verplaatst naar het stedelijk- en havengebied. Aandachtspunt hierbij is dat enkele soorten meeuwen een negatieve trend vertonen waardoor het aanpakken van overlast en schade niet altijd mogelijk is.

Maatschappelijk: Binnen de stedelijke gebieden wordt overlast en schade ervaren door de aanwezigheid van meeuwen. Regelmatig wordt gevraagd welke mogelijkheden er zijn om deze schade en overlast te kunnen beperken binnen de stedelijke omgeving. Andere mensen waarderen de meeuwen juist: zo heeft Rotterdam de meeuw aangewezen als stadsvogel.

Financieel: Aanleg en onderhoud van meeuwenbroedgebied kan kosten met zich meebrengen.

Juridisch: Meeuwen zijn wettelijk beschermd onder de Wet natuurbescherming.

Verbinding met andere opgaven: soortenbescherming, wonen, havens, luchtvaart en verkeer.

4.5.5. Overige diersoorten

Naast de hiervoor genoemde groepen schadeveroorzakende diersoorten is het zeer goed denkbaar dat ook andere soorten schade kunnen aanrichten of risico's veroorzaken. Denk aan de bever, iconisch voor waterrijk Zuid-Holland en tegelijkertijd een bedreiging voor de waterveiligheid omdat het dier forse gaten in de dijken graaft. Maar ook andere soorten zoals reeën, konijnen, holenduiven, roeken en smienten kunnen op uiteenlopende wijzen schade of risico's veroorzaken. Soms zijn eenvoudige preventieve maatregelen te treffen, maar vaak ook niet. In veel gevallen is er behoefte aan maatwerk: een paar konijnen op de begraafplaats kan een aanwinst zijn, veel konijnen kunnen schade veroorzaken. Hetzelfde geldt voor reeën: de ree hoort in het Zuid-Hollandse landschap en wordt sterk gewaardeerd door mensen. Echter, de populaties reeën nemen toe en daarmee ook de verspreiding binnen de provincie. Reeën worden in Zuid-Holland al geruime tijd beheerd omdat de populaties binnen onze drukbevolkte provincie zorgen voor risico's voor het verkeer, schade aan landbouwgewassen en overlast en schade aan particuliere eigendommen.

Beleidskeuze 4.20: Populatiebeheer reeën

1. Zuid-Holland kiest niet voor populatiebeheer reeën in het kader van verkeersveiligheid.

2. Zuid-Holland kan besluiten tot beheer reeënpopulatie in het kader van het belang verkeersveiligheid, waarbij volgens de escalatieladder wordt gewerkt.

Motivatie

Ecologisch: Het gaat goed met de reeënpopulatie: deze soort komt op steeds meer plaatsen voor in de provincie Zuid-Holland. De soort heeft een gunstige staat van instandhouding. Dit maakt dat beheer gericht op de verkeersveiligheid geen effect heeft op de staat van instandhouding van de soort.

Maatschappelijk: Een grote reeënpopulatie kan de verkeersveiligheid onder druk zetten. Tegelijkertijd worden veel mensen blij zodra zij een ree in het buitengebied waarnemen.

Financieel: NVT

Juridisch: Reeën zijn beschermd onder het regime van de Wet natuurbescherming.

Verbinding met andere opgaven: Soortenbescherming, NNN, Natura 2000, Landbouw, verkeer

5. Exoten

In toenemende mate krijgen we in Zuid-Holland te maken met 'exoten'. Dit zijn dieren, planten, schimmels of micro-organismen die door menselijk handelen terechtkomen in een gebied waar ze van oorsprong niet voorkwamen, maar zich wel handhaven³. Een aantal van deze soorten blijkt zich hier in het wild te kunnen vestigen en dit kan voor problemen zorgen. Het gaat dan met name om soorten die zich snel vermenigvuldigen en verspreiden en in eerste instantie geen natuurlijke vijanden hebben. In dat geval spreken we van 'invasieve exoten'. Exoten kunnen een bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit (verdringing van inheemse soorten), veroorzaken schade aan economische belangen (schade aan landbouwgewassen of waterstaatswerken) of brengen problemen voor de volksgezondheid met zich mee (verspreiding van ziekten).

5.1. Kader en beleid

5.1.1 Wettelijk kader

EU-exotenverordening: Invasieve exoten staan op de Unielijst omdat ze in delen van de EU schade toebrengen aan de biodiversiteit en/of ecosystemendiensten (of dat in de toekomst waarschijnlijk zullen gaan doen). Voor Unielijstsoorten gelden diverse verboden, zoals een handels-, bezits- en uitzetverbod. Verder geldt voor lidstaten de plicht om Unielijstsoorten op te sporen en populaties te verwijderen als het een exoot betreft die nieuw is in het land. Is verwijdering niet aan de orde, dan moeten lidstaten proportionele beheersmaatregelen nemen om verspreiding van en schade door die exoot zoveel mogelijk te voorkomen.

De implementatie van EU-exotenverordening in nationale wetgeving heeft plaatsgevonden door vaststelling van een ministeriële regeling en een beleidsregel onder de Wet natuurbescherming. Het betreft de volgende regelingen:

- Regeling van de minister van LNV van 22 februari 2018, nr. WJZ/17141167, houdende wijziging van de Regeling natuurbescherming (aanwijzing van door de provincies te bestrijden invasieve uitheemse soorten (gepubliceerd Staatscourant nr. 13687, d.d. 7 maart 2018));
- Beleidsregel kwaliteit opvang invasieve uitheemse diersoorten (14 mei 2018, nr. WJZ/18020186).

---

³ Daarnaast zijn er ook soorten die in Nederland of elders in Europa inheems zijn, maar in de provincie Zuid-Holland juist niet en die recent wel in Zuid-Holland uitgezet zijn (b.v. boomklikker, Italiaanse kamsalamander, muurhagedis, vroedmeesterpad). Volgens de Europese exotenverordening zijn dit geen exoten en of ze invasief zijn, is ook onduidelijk. Daarom wordt er in deze memo verder geen aandacht aan besteed.

De regeling is geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming. De beleidsregel is bedoeld om bepaalde opvangcentra de mogelijkheid te geven om (tijdelijk) invasieve uitheemse soorten op te mogen vangen.

Conform de **Wet natuurbescherming** (artikel 3.19, eerste lid, Wet natuurbescherming) wijst de Minister soorten invasieve exoten aan die in het belang van de bescherming van de wilde flora, de wilde fauna of de instandhouding van natuurlijke habitats worden bestreden. De provincies zijn verantwoordelijk voor de bestrijding van de invasieve exoten die zijn aangewezen door de minister. Deze aanwijzing vindt plaats in overeenstemming met Gedeputeerde Staten. Ten aanzien van deze aangewezen soorten dragen Gedeputeerde Staten er zorg voor dat het aantal dieren of planten van deze soorten wordt teruggebracht. De door de provincie te nemen maatregelen kunnen uiteenlopend van aard zijn. Detectie van vestiging en onderzoek naar effectieve beheermaatregelen zijn taken die de rijksoverheid op zich neemt. Het Rijk (de minister) blijft verder verantwoordelijk voor de uitvoering van beheersmaatregelen, uitroeiingsmaatregelen en herstelmaatregelen volgend uit de exotenverordening ten aanzien van de invasieve exoten die niet zijn aangewezen. Gedeputeerde Staten zijn verantwoordelijk voor invasieve exoten welke zijn benoemd in bijlage 10 van de Regeling natuurbescherming⁴. Om uitvoering te geven aan het bestrijden of beheren van (invasieve) exoten geeft de Wet natuurbescherming (artikel 3.18 (voor dieren) en 3.19 (voor planten)) Gedeputeerde Staten de mogelijkheid om middels een opdracht de omvang van een populatie van dieren te beperken dan wel het aantal van bij de opdracht aangeduide planten terug te brengen. Voor het elimineren dan wel beheersen van een tweetal soorten (Beverrat en Muskusrat) zijn de water-schappen verantwoordelijk. Voor een zestal soorten (de Chinese wolhandkrab en de vijf Amerikaanse rivierkreeften) houdt het Rijk de verantwoordelijkheid.

5.1.1. Huidig beleid Zuid-Holland

Het Rijk en de provincies hebben voor de Unielijst-soorten gezamenlijk werkdocumenten opgesteld voor de gewenste aanpak per soort, het zogenaamde 'Masterplan uitroeiing en beheersing Unielijstsoorten'. Dit masterplan is een handreiking, vertrekpunt voor het te formuleren beleid per provincie. Bij de aanpak van deze wijdverspreide, niet meer uitroeibare soorten, heeft de provincie een grotere mate van beleidsvrijheid dan bij de nog niet gevestigde en beperkt verspreide, nog uitroeibare soorten. Er mag geprioriteerd worden. Omdat de Europese Exotenverordening primair bedoeld is om schade aan de biodiversiteit te voorkomen, is het uitgangspunt dat de provincie alleen mogelijk zal bijdragen aan de kosten van beheersmaatregelen ter bestrijding van wijdverspreide invasieve exoten, indien er (ook) een concreet biodiversiteitsbelang in het geding is. Daar waar bestrijding van wijd verspreide exoten samenvalt met een publieke taak van een andere overheid dan de provincie, ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid naar de mening van de provincie bij het betreffende bestuursorgaan en komen de met de bestrijding samen-hangende kosten primair voor diens rekening.

---

⁴ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0038668/2020-12-12#Bijlage10>

5.1.2. Preventie

Het voorkomen dat invasieve soorten zich in Nederland vestigen is primair een rol van de Rijksoverheid.

5.1.3. Eliminatie

Als de preventie van de introductie van invasieve uitheemse soorten niet is gelukt en de populatie van deze soort nog klein en beheersbaar is, dan moet snel ingegrepen kunnen worden. Het kan dan ter bescherming van de biodiversiteit noodzakelijk zijn om de stand van deze exoten tot nul te brengen om grotere schade in de toekomst te voorkomen. Voor de soorten die zich nog niet hebben gevestigd in Zuid-Holland zal bij vroegtijdige detectie daarom actief worden ingezet op eliminatie van de betreffende soort. Het tijdig ingrijpen voorkomt in een later stadium een eventuele grotere beheerinspanning. Voor invasieve exoten waarvan de populatie nog klein en beheersbaar is, zal eliminatie plaatsvinden door middel van een opdracht op grond van artikel 3.18 (dieren) of 3.19 (planten) van de Wet natuurbescherming. Door Gedeputeerde Staten momenteel van deze mogelijkheid gebruik gemaakt voor de rosse stekelstaart, wasbeer en wasbeerhond, Daarnaast vindt er inzet plaats op de kleine waterteunisbloem en de Aziatische hoornaar.

5.1.4. Beheer

Voor invasieve exoten die al gevestigd en ruim verspreid zijn, en niet in redelijkheid uitroeibaar zijn worden beheersmaatregelen getroffen. De te treffen maatregelen kunnen variëren van het elimineren in geïsoleerde gebieden of wateren, naar beheersen in de meest kwetsbare gebieden en habitats of tot alleen beheersen daar waar deze soorten ook andere belangen schaden. Denk hierbij aan de Nijgans.

5.2. Beleidskeuzen Zuid-Holland

Er liggen drie beleidskeuzen voor om meer sturing te geven aan de rol die provincie Zuid-Holland voor zich ziet bij de aanpak van (invasieve) exoten.

Beleidskeuze 5.1: De rol en taak van Provincie Zuid-Holland bij wijdverspreide invasieve exoten zoals benoemd in bijlage 10 van de regeling Wet natuurbescherming.

1. De provincie faciliteert het beheer van wijdverspreide soorten. Andere overheden en terreineigenaren hebben een medeverantwoordelijkheid voor hun publieke	2. De provincie neemt zelf de regie met betrekking tot het beheer van wijdverspreide soorten op land en water om een verdere verspreiding van de soorten genoemd in bijlage	3. De verantwoordelijkheid voor bestrijding/beheer van exoten is alleen een provinciale taak. De provincie neemt het voortouw in bestrijdingsacties, initieert
---	---	--

<p>taak en/of privaat eigendom. Daar waar bestrijding van exoten samenvalt met een publieke taak van een andere overheid ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid bij het betreffende bestuursorgaan en komen de met de bestrijding samenhangende kosten voor diens rekening. Hetzelfde geldt voor particulieren of particuliere organisaties.</p>	<p>10 van Regeling natuurbescherming tegen te gaan. Voor andere soorten kan de provincie deze rol op zich nemen.</p>	<p>maatregelen en zorgt voor de benodigde financiën.</p>
<p>Motivatie <i>Ecologisch:</i> NVT. <i>Maatschappelijk:</i> Medeoverheden en terreineigenaren hebben vanuit hun (publieke) taak zowel belang als verantwoordelijkheden bij de aanpak van (invasieve) exoten. Indien gewenst kan Zuid-Holland hier tevens een regierol vervullen voor de invasieve exoten genoemd in bijlage 10 van Regeling natuurbescherming. <i>Financieel:</i> Om de financiële consequenties in verhouding te laten zijn met het beoogde doel van de bestrijding dan wel beheer heeft optie 1 de voorkeur. <i>Juridisch:</i> De provincie mag bij de wijdverspreide invasieve exoten prioriteren op soort en welke locaties de bestrijding dan wel beheer het meest effect heeft op de gestelde natuurdoelen. <i>Verbinding met andere opgaven:</i> soortenbescherming, Natura 2000, NNN, kaderrichtlijn water, faunabeheer, landbouw.</p>		

Beleidskeuze 5.2 Voor welke invasieve exoten kan Zuid-Holland maatregelen treffen?

<p>1. De provincie neemt alleen maatregelen om een verdere verspreiding van de soorten genoemd in bijlage 10 van Regeling natuurbescherming tegen te gaan (=wettelijke taak).</p>	<p>2. Als 1, daarnaast kan zij maatregelen nemen tegen invasieve exoten die niet in bijlage 10 van Regeling natuurbescherming staan, maar alleen als deze beschermd inheemse biodiversiteit schaden.</p>	<p>3. Als 1, daarnaast kan zij maatregelen nemen tegen invasieve exoten die niet in bijlage 10 van Regeling natuurbescherming staan als deze beschermd biodiversiteit schaden, al of niet in combinatie met schade aan de economie en/of de volksgezondheid.</p>
<p>Motivatie <i>Ecologisch:</i> Het bestrijden dan wel beheren van (invasieve) exoten draagt bij aan de bescherming van de inheemse flora- en faunasoorten en een goede basiskwaliteit natuur.</p>		

Maatschappelijk: Meerdere maatschappelijke organisaties hebben vanuit hun publieke taak belang bij de aanpak van (invasieve) exoten.

Financieel: Het bestrijden dan wel beheren van (wijdverspreide) exoten kan zeer kostbaar zijn. Daarnaast zijn er (nog) niet altijd effectieve bestrijdingsmethode voorhanden. Het tijdig ingrijpen bij exoten voorkomt in een later stadium een eventuele grotere beheerinspanning.

Juridisch: Het bestrijden dan wel beheren van invasieve exoten genoemd in bijlage 10 is een wettelijke verplichting. Voor de exoten die niet genoemd zijn op in de bijlage heeft de provincie deze wettelijke verplichting niet. Voor deze soorten moet duidelijke kaders komen wanneer de provincie hier al dan niet op acteert.

Verbinding met andere opgaven: soortenbescherming, Natura 2000, NNN, kaderrichtlijn water, faunabeheer, landbouw.

Beleidskeuze 5.3 waar kan Provincie Zuid-Holland wijdverspreide invasieve exoten zoals benoemd in bijlag 10 van de regeling Wet natuurbescherming beheren?

<p>1. De provincie beheert invasieve exoten die wijdverspreid zijn alleen in en rond eigen gebieden, NNN en N2000-gebieden of als deze soorten een belangrijke populatie VHR-soorten in het buitengebied bedreigen.</p>	<p>2. De provincie beheert invasieve exoten die wijdverspreid zijn altijd om verdere verspreiding te voorkomen.</p>
<p>Motivatie</p> <p><i>Ecologisch:</i> Het gericht bestrijden dan wel beheren van wijdverspreide invasieve exoten binnen de kaders genoemd draagt bij aan de bescherming van de inheemse beschermde soorten waar de provincie een verantwoordelijkheid heeft.</p> <p><i>Maatschappelijk:</i> Het voornaamste doel van de bestrijding van invasieve exoten vanuit de provincie is het beschermen van de (kwetsbare) inheemse flora en fauna. Door gericht hier maatregelen voor te treffen blijven de financiële consequenties beperkt wat leidt tot meer maatschappelijk draagvlak.</p> <p><i>Financieel:</i> Het bestrijden dan wel beheren van wijdverspreide exoten is een zeer kostbare aangelegenheid. Vanuit financieel oogpunt komt de bestrijding dan wel beheer het best tot zijn recht op locaties waar de exoten het grootste negatieve effect hebben op de inheemse flora en fauna.</p> <p><i>Juridisch:</i> De provincie mag bij de wijdverspreide invasieve exoten prioriteren op soort en welke locaties de bestrijding dan wel beheer het meest effect heeft op de gestelde natuurdoelen.</p> <p><i>Verbinding met andere opgaven:</i> soortenbescherming, Natura 2000, NNN, kaderrichtlijn water, faunabeheer, landbouw.</p>	

6. Dierenopvang

De opvang van wilde en verwilderde dieren is binnen dit kader een bijzonder onderwerp. Het onderwerp raakt immers aan soortenbescherming (passief en actief), faunabeheer én exoten. Tegelijk is nog veel onduidelijk over de rol van provincies hierbij. Daarom is ervoor gekozen om dierenopvang in dit kader als losstaand thema te behandelen.

6.1. Kader en beleid

6.1.1. Wettelijk kader

Dierenopvang valt onder meerdere wetgeving:

- Voor de **Wet natuurbescherming** (Wnb) kan de opvang van (verwilderde en wilde) dieren worden gezien als een invulling van de zorgplicht zoals deze op grond van deze wet geldt: artikel 1.11 Wnb stelt dat *een ieder* voldoende zorg moet dragen voor (...)in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving”. Ook stelt de Wnb dat er een ontheffing nodig is voor de opvang van en het terug uitzetten van :
  - o inheemse diersoorten (egels, reeën, hazen, alle vogels die van nature in Nederland voorkomen)
  - o zeezoogdieren (bijvoorbeeld bruinvissen en dolfinen)
  - o uitheemse diersoorten (diersoorten die niet van nature in Nederland voorkomen)
  - o invasieve exoten (diersoorten die niet van nature in Nederland voorkomen en die schadelijk zijn voor inheemse soorten)

De ontheffing voor inheemse soorten wordt verleend door de provincies. De ontheffing voor overige soorten door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

- In de **Wet Dieren** staat de intrinsieke waarde van het dier centraal. Artikel 2 van Wet Dieren stelt dat *een ieder* een hulpbehoevend dier de nodige zorg verleent. Dit geldt ook voor “andere dan gehouden dieren” waaronder in het wild levende dieren en ook voor (invasieve) exoten.
- In de **EU-exotenverordening** staat een verbod opgenomen op “invoeren, voortplanten, telen, kopen, verkopen, gebruikmaken, uitwisselen, houden en uitzetten van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten”. Daarbij heeft de overheid de taak gekregen om deze soorten “uit te roeien”.
- In de landelijke **Beleidsregel kwaliteit opvang invasieve uitheemse diersoorten** van het ministerie van LNV wordt aangegeven dat er ontheffingen mogelijk zijn om invasieve exoten op te vangen. Hier zit ook een spanningsveld: vanuit Wet Dieren moet ieder hulpbehoevend dier de nodige zorg krijgen, maar invasieve exoten mogen in principe niet worden teruggeplaatst.

- De landelijke **Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten** vormt de basis voor de provinciale **Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland** waarin de regels voor dierenopvang in Zuid-Holland staan.

6.1.2. Huidig beleid Zuid-Holland

Provincie Zuid-Holland heeft naast bovengenoemde beleidsregel geen toegepast beleid met betrekking tot de opvang van wilde en verwilderde dieren. Afgelopen jaren zijn er wel meermaals verzoeken binnengekomen voor (al dan niet financiële) ondersteuning vanuit de provincie voor opvang van dieren. Wel zijn er door Omgevingsdienst Haaglanden ontheffingen verstrekt op grond van de Wet natuurbescherming aan opvangcentra in de provincie.

6.2. Opvang van wilde en verwilderde dieren

6.2.1. Werkwijze dierenopvangorganisaties

Dierenopvangorganisaties vangen gewonde en verzwakte dieren op, zorgen dat deze dieren genezen / aansterken indien mogelijk of euthanaseren dieren als herstel onmogelijk is. Na herstel worden deze dieren weer vrijgelaten, in principe op de locatie waar ze gevonden zijn. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen de dieren. De verzorging van deze dieren gebeurt veelal door vrijwilligers. Dierenambulances vervullen hier met regelmaat een rol om gewonde dieren van de vindlocatie naar dierenopvangcentra te brengen.

6.2.2. Ecologische functie dierenopvang

Over het algemeen kan gesteld worden dat dierenopvang niet bijdraagt aan het beschermen van een populatie in het wild levende dieren. Ook draagt dierenopvang niet bij aan de verbetering van het leefgebied van beschermde soorten. In calamiteiten of bij specifieke soorten heeft opvang wel gezorgd dat populaties wilde dieren gezond bleven of werden, zoals bij de zeehondenopvang in de jaren zeventig.

6.2.3. Maatschappelijke functies dierenopvang

Dierenopvangorganisaties voorzien in de maatschappelijke behoefte om gewonde wilde dieren te helpen: als mensen een gewond dier vinden helpt dit de gemoedsrust als ze dit dier ergens heen kunnen brengen waar ervoor gezorgd wordt. Het is ook een invulling van de zorgplicht. Een ieder is immers verplicht om voldoende zorg te dragen, maar niet iedereen is daartoe in staat. Een opvanglocatie kan in die behoefte voorzien. Ook kunnen dierenopvangorganisaties een educatieve en communicatieve rol vervullen door mensen in contact te brengen met in het wild levende dieren en hier mensen over te informeren. Daarnaast kunnen dierenopvangcentra een signaleringsfunctie met betrekking tot zoönosen, zoals botulisme en vogelgriep.

6.2.4. Tegenstrijdigheden bij opvang wilde en verwilderde dieren

Dierenopvangorganisaties maken geen onderscheid tussen dieren. Dit betekent dat deze organisaties ook (al dan niet invasieve) exoten opvangen, evenals soorten waarvan de populatie in Zuid-Holland beheerd wordt in verband met schade aan de biodiversiteit, landbouw of veiligheid. Individuen van deze soorten worden, net als de meer zeldzame soorten, weer uitgezet nadat ze aangesterkt / hersteld zijn. Dat staat in contrast met de praktijk buiten het opvangcentrum waar deze diersoorten actief bestreden en gedood (moeten) worden.

6.3. Beleidskeuzen Zuid-Holland

Er liggen drie beleidskeuzen voor om meer sturing te geven aan de rol die provincie Zuid-Holland voor zich ziet bij de opvang van wilde en verwilderde dieren.

Beleidskeuze 6.1 Structurele bijdrage vanuit Provincie Zuid-Holland

1. De provincie levert geen bijdrage aan de dierenopvang/ dierenambulances, met uitzondering van calamiteiten: dan kan maatwerk worden geleverd.	2. De provincie stelt eenmalig, over een periode van twee jaar, een bijdrage (€ 50.000) aan dierenopvangorganisaties / dierenambulances ter beschikking om een professionaliseringsslag te kunnen maken.	3. De provincie levert een jaarlijkse bijdrage van maximaal € 50.000 aan dierenopvangorganisaties/dierenambulances in Zuid-Holland op basis van cofinanciering. Deze organisaties dienen hier tweejaarlijks een gezamenlijk plan van aanpak voor in, waarin wordt voorzien in een provinciaal dekkend opvangprogramma.
Motivatie <i>Ecologisch:</i> Dierenopvang draagt niet bij aan de bescherming of het verbeteren van het leefgebied van beschermde inheemse soorten noch aan de gunstige staat van instandhouding van beschermde diersoorten. Ook worden verwilderde dieren, beheersoorten en exoten opgevangen en vrijgelaten. <i>Maatschappelijk:</i> Er is een maatschappelijke behoefte om gewonde of verzwakte dieren op te vangen en te laten herstellen. <i>Financieel:</i> Er zijn momenteel geen financiële middelen voor dierenopvang gereserveerd. De middelen die hiervoor zouden worden uitgetrokken kunnen niet worden ingezet voor de verbetering van leefgebied. Tegelijkertijd worden dierenopvangorganisaties met een eenmalige bijdrage wel geholpen om een in sommige		

gevallen noodzakelijke professionaliseringsslag te maken. De bijdrage is gebaseerd op het bedrag dat beschikbaar is gesteld door de provincies Utrecht en Noord-Holland voor dierenopvangorganisaties.

Juridisch: Een ieder is verplicht om zorg te dragen voor gewonde dieren. Dierenopvangorganisaties kunnen een ieder helpen om deze plicht uit te voeren. Er ligt geen specifieke taak voor de provincie, behalve als het gaat om het verlenen van een ontheffing voor het vangen, opvangen en uitzetten van inheemse wilde dieren.

Verbinding met andere opgaven: soortenbescherming, groenparticipatie, faunabeheer, exoten.

Beleidskeuze 6.2 Mochten er financiële middelen bij keuze 6.1 beschikbaar worden gesteld, uit welk budget moet dit komen?

1. Groenparticipatie: dierenopvang heeft vooral een maatschappelijke functie.	2. Soortenbescherming: dierenopvang draagt onder andere bij aan de opvang van individuele beschermde dieren.	3. Algemene middelen: dierenopvang is een losstaand dossier.
---	--	--

Motivatie

Ecologisch: Dierenopvang draagt, zoals hierboven beschreven, niet bij aan de bescherming of het verbeteren van het leefgebied van beschermde inheemse soorten noch aan de gunstige staat van instandhouding van beschermde diersoorten.

Maatschappelijk: Er is een maatschappelijke behoefte om gewonde of verzwakte dieren op te vangen en te laten herstellen. Dit is echter één van de taken van dierenopvangcentra. Daarom zijn wij van mening dat groenparticipatie ook niet voldoende passend is.

Financieel: Er zijn momenteel geen financiële middelen voor dierenopvang gereserveerd.

Juridisch: Er ligt geen specifieke taak voor de provincie vanuit groenparticipatie of soortenbescherming, behalve als het gaat om het verlenen van een ontheffing voor het vangen, opvangen en uitzetten van inheemse wilde dieren.

Verbinding met andere opgaven: soortenbescherming, groenparticipatie.

Beleidskeuze 6.3 Opvang niet-invasieve exoten door dierenopvang

1. Individuele niet-invasieve exoten mogen weer uitgezet worden op basis van de verkregen ontheffing.	2. Bij een eventuele jaarlijkse vergoeding zoals beschreven in beleidskeuze 6.1 stelt Zuid-Holland als voorwaarde dat er geen niet-invasieve exoten worden vrijgelaten na opvang.
---	---

Motivatie

Ecologisch: Individuele niet-invasieve exoten hebben minimale impact op populatieontwikkeling van exoten.

Maatschappelijk: Het is lastig voor dierenopvangcentra onderscheid te maken tussen dieren, mede omdat er veel met vrijwilligers wordt gewerkt. Voor hen is over het algemeen ieder dier gelijk.

Financieel: -

Juridisch: Er ligt geen specifieke taak voor Zuid-Holland als het gaat om niet-invasieve exoten. Tegelijkertijd kunnen niet-invasieve exoten wel een effect hebben op de inheemse flora- en/of fauna.

Verbinding met andere opgaven: exoten, faunabeheer, soortenbescherming.